

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР

Н. С. Коломієць, Н. В. Яременко

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ПОЛОВИНИ
ХІХ СТОЛІТТЯ. ПРАКТИКУМ

Кривий Ріг – 2021

УДК 821.09(091)(075.8)(076)

К 61

Коломієць Н. Є., Яременко Н. В. Історія зарубіжної літератури І половини ХІХ століття: практикум. Кривий Ріг, 2021. 104 с.

У навчально-методичному виданні запропоновано матеріали для підготовки до практичних занять із курсу «Історія зарубіжної літератури (І пол. ХІХ ст.)», наведено їх орієнтовний зміст за темами, передбаченими навчальною програмою. Розроблена система практикуму (питання та завдання компаративного, культурологічного, творчого характеру, тести та ін.) сприяє повноцінній різновекторній оцінці художньої значимості виучуваних творів, формуванню професійних компетенцій майбутніх вчителів-словесників.

Рецензенти:

Кизилова В. В., доктор філологічних наук, професор (Луганський національний університет імені Тараса Шевченка);

Грищенко І. В., доктор філологічних наук, доцент (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Рекомендовано до друку
кафедрою української та зарубіжної літератур КДПУ
(протокол № 12 від 20 травня 2021 р.);

Вченою радою Криворізького державного педагогічного
університету (протокол № 12 від 29 червня 2021 р.)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ I. СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
Опис, мета і завдання навчальної дисципліни.....	7
Програма та структура курсу.....	10
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	16
Інструктивні матеріали щодо підготовки до практичних занять, здійснення самоперевірки в процесі систематизації знань.....	16
Практичне заняття 1. Гротескно-фантастичне відтворення дійсності в прозі Е. Гофмана.....	18
Практичне заняття 2. Художній світ лірики Г. Гейне.....	28
Практичне заняття 3. Творчість Дж. Байрона як синтез бунтарства, непокори та трагічного індивідуалізму.....	41
Практичне заняття 4. Роман В. Скотта «Айвенго». Особливості художньої інтерпретації історичних реалій.....	50
Практичне заняття 5. В. Гюго як видатний романіст французького романтизму.....	59
Практичне заняття 6. Поетичні грані творчості А. Міцкевича.....	69
Практичне заняття 7. Художні домінанти творчості Е. По.....	78
Практичне заняття 8. Модульний контроль.....	89
Підсумкові тестові завдання для самоперевірки.....	94
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	100

ПЕРЕДМОВА

Реформування освітніх стандартів значно підвищило вимоги до якості фахової підготовки вчителя-словесника. Пропонований посібник забезпечує формування літературної компетенції на основі вирішення ґрунтовних завдань, що потребують залучення практично зорієнтованої аналітичної діяльності.

Питання для обговорення, що наведені в посібнику, стосуються особливостей мистецького процесу країн Європи, Росії та США в I пол. XIX ст. Ряд пропонованих завдань сприяє ґрунтовному усвідомленню теоретичного матеріалу курсу, формуванню вмінь практично його застосовувати. Інтерпретація теоретичних аспектів забезпечує дидактичний принцип зв'язку теорії та практики.

Оскільки вагомою складовою підготовки студентів до майбутньої педагогічної діяльності є формування навичок аналізу художнього твору, характеристики мистецьких надбань різних народів у культурно-історичному контексті, то вагома частина запропонованих завдань мають літературознавче та культурологічне спрямування. Вони складені з урахуванням рівня сформованості вмінь студентів самостійно працювати з літературним твором, залучати критичні матеріали, узагальнювати отримані знання. Виконання таких завдань сприяє не лише виробленню спостережливості за еволюцією літературно-мистецької думки, а й навичок самоосвіти.

Творчо-пошукові завдання переважно мають інтегрований міжпредметний характер. Їх виконання передбачає залучення знань із всесвітньої історії, іноземної мови, філософії тощо. До деяких завдань залучається ілюстративний контент, що активізує візуальний канал сприйняття інформації. Подібне поєднання стимулює творчу діяльність студентів, дає можливість зіставляти мистецький контекст, аналізуючи

художні явища. Завдання із залученням ілюстративних матеріалів дозволяють увиразнити спектральні характеристики образів, візуально доповнити інтерпретацію літературних здобутків у інших видах мистецтва.

Пропоновані завдання передбачають різні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Це може бути індивідуальна, групова та змішана робота. Подібна творча колаборація сприяє формуванню не тільки професійних компетенцій, а й ряду *soft skills*: гнучкість мислення, вміння працювати в команді, вміння вибудовувати коректну та продуктивну комунікацію та ін.

До деяких практичних та творчих завдань запропоновано візуальний контент. Наведені ілюстрації належать до стокових зображень, які представлено для широкого загалу у фотобанках відкритих інтернет-джерел та графічних редакторів на кшталт: Smart Art, Canva, Crello.

Практикум розраховано на студентів, що навчаються за програмою бакалаврату за спеціальністю – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), додатковими спеціальностями: 014.02 Середня освіта (Мова і література англійська); 014.03 Середня освіта (Історія); 053 Психологія; спеціалізацією – Редагування освітніх видань.

СИСТЕМА ПОЗНАЧОК

Продуктивній організації роботи сприяє система позначок різних видів завдань. Традиційно знакові системи розглядаються як ефективний засіб передачі інформації. Наявність подібного оформлення сприяє акцентуванню уваги студентів на змісті пропонованих завдань, специфіці їх виконання.

 Питання для аналізу та осмислення.

 Завдання, що дозволяють увиразнити інтермедіальні принципи взаємодії літератури, кіно, музики та живопису.

 Завдання на порівняння оригіналу та перекладу, ряду перекладів.

 Завдання із використанням ІКТ.

 Завдання для роботи в групах.

РОЗДІЛ I

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Шифр спеціальності, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Шифр і назва спеціальності (предметна спеціалізація): 014 Середня освіта (Українська мова і література)	Нормативна	
		Рік підготовки:	
2		2	
Семестр			
Загальна кількість годин - 60		4	4
	Лекції		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2	Додаткова спеціальність (спеціалізація): 014 Середня освіта (Мова і література англійська), 053 Психологія, спец. Редагування освітніх видань	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
	Самостійна робота		
	28 год.	52 год.	
	Індивідуальні завдання		
Вид контролю:			
	залік	залік	
	Ступінь вищої освіти: бакалавр		

Практикум до навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (I пол. XIX ст.)» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), додаткової спеціальності – 014 Середня освіта (Мова і література англійська), 053 Психологія, спеціалізації – Редагування освітніх видань.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є світовий літературний процес першої половини XIX ст., провідні закономірності функціонування літератури (на синхронічному та діахронічному рівнях), еволюція жанрово-

родових та образно-тематичних явищ літератури, діяльність провідних митців епохи романтизму.

Міждисциплінарні зв'язки. Запропонований навчальний курс тісно пов'язаний з такими курсами бакалаврського (першого) рівня вищої освіти, як: «Історія української літератури», «Вступ до літературознавства», «Теорія літератури», «Філософія» та ін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета – розкрити сутність культурно-історичних феноменів світового письменства I пол. XIX ст., наголосити на видатних його пам'ятках; окреслити провідні тенденції розвитку світового літературного процесу означеного періоду, з'ясувати специфіку провідних літературних течій періоду; розкрити національні особливості культур різних країн; визначити ідейно-художню домінанту доробку видатних митців доби романтизму та з'ясувати індивідуальну своєрідність творчої майстерності; формувати загальнокультурні та професійні компетенції студентів.

Завдання:

- поповнити знання студентів про мистецький процес I пол. XIX ст. як цілісну систему; збагатити їхній читацький досвід художніми творами виучуваного періоду;
- застосовуючи принцип історизму, увиразнити історико-культурні складові, що позначилися на еволюції художнього мислення XIX ст.;
- збагатити історико-культурний тезаурус студентів, апелюючи до теоретико-літературних та художньо-естетичні фактів;
- формувати загальнокультурні та професійні компетенції студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- закономірності розвитку літературного процесу I пол. XIX ст. (провідні течії романтизму, основні етапи розвитку романтизму в країнах Європи та США);
- основні теоретико-літературні поняття, що розкривають особливості літературного процесу виучуваного періоду;
- особливості суспільно-історичної ситуації, її вплив на розвиток літератури I пол. XIX ст.;
- біографічні відомості найвизначніших митців зазначеного періоду, їхній внесок у розвій світової літератури;
- особливості осмислення теми України у творах зарубіжних митців виучуваного періоду;
- творчі здобутки української перекладацької школи, її внесок у світову культуру;
- зміст творів, які винесено для опрацювання, їх місце в мистецькому процесі I пол. XIX ст.

ВМІГИ:

- характеризувати літературу різних країн в суспільно-історичному контексті;
- аналізувати літературні твори, оцінювати їх культурно-історичний потенціал, характеризувати внесок автора у національну літературу;
- залучати набуту теоретичну базу до інтерпретації виучуваних творів;
- оцінювати досягнення українських перекладачів, трактувати та порівнювати особливості перекладацьких стратегій;
- встановлювати зв'язки між творами літератури та іншими видами мистецтва.

У процесі осягнення курсу формуються такі загальні компетентності:

- здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, відбору, аналізу та обробки інформації з різних джерел;
- спроможність працювати в команді, вибудовувати оптимальну комунікацію;
- постановка мети та вибору шляхів її досягнення, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу інформації, застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях;
- спроможність використовувати ІТ-технології;
- володіння культурою усного та писемного мовлення.

Фахові компетентності:

- здатність чітко окреслювати соціально-духовну парадигму епохи, інтерпретувати й осмислювати багатоаспектні зв'язки літератури в контексті всієї культури;
- уміння використовувати здобутки світового письменства для формування світогляду студентів у межах глобалізованого світу;
- вироблення системи вмій і навичок поглибленого текстуального аналізу;
- здатність критично осмислювати нові художні тенденції, використовувати фахові знання з літератури, уміння й навички в галузі порівняльного літературознавства для аналізу літературного процесу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.1. I пол. XIX ст.: основні тенденції та напрями розвитку зарубіжної літератури

Історичні, філософські, естетичні передумови виникнення романтизму. Проблеми періодизації літературного процесу 1 пол. XIX ст. Відмінність розвитку культури XIX ст. від культурного процесу XVIII ст. Хронологічні межі романтизму. Філософські та естетичні засади романтизму. Романтичний герой та його еволюція. Інтенсивні жанрові пошуки в зарубіжній літературі 1 пол. XIX ст.

Тема 1.2. Особливості розвитку німецької літератури I пол. XIX ст.

Етапи розвитку, літературні угруповання

Соціокультурна ситуація в країні. Основні періоди розвитку німецької літератури, їх особливості (школи, видатні постаті, своєрідність). Характерні якості й тенденції єнського романтизму. Звернення до національних джерел і витоків літератури представниками гейдельберзького гуртка.

Гротескно-фантастичний романтизм Е. Гофмана. Романтичне двосвіття в новелістиці митця. Гофманівська традиція в зарубіжній літературі.

Творчість Г. Гейне. Структура та зміст поетичної збірки «Книга пісень», її романтичний характер. Політична поезія митця. Художня своєрідність поеми «Німеччина. Зимова казка».

Тема 1.3. Англійська література I пол. XIX ст.: загальні тенденції художнього розвитку

Перше покоління поетів-романтиків у Англії. Естетичні погляди «озерних поетів». Мистецька та суспільна діяльність В. Вордсворта, С. Колріджа, Р. Сауті.

Друге покоління романтиків (Дж. Байрон, П. Шеллі, Дж. Кітс та ін.). Естетичні засади творчості митців. «Байронізм». Жанрова, сюжетно-композиційна специфіка поеми «Паломництво Чайльд Гарольда», художні особливості східних поем, ідейно-художній зміст твору «Мазепа» Дж. Байрона. Історичні романи В. Скотта.

Тема 1.4. Ідейно-естетичні пошуки французької літератури доби романтизму

Історичні події та їх вплив на розвиток літератури. Опозиційність мистецтва романтизму до режиму Реставрації.

Періодизація французького романтизму: період Консульства та Першої імперії; періоди Реставрації та Липневої монархії. Літературна діяльність Ж. де Сталь, Ф. Р. де Шатобріана, Жорж Санд та ін.

Творчість В. Гюго. Передмова до драми «Кромвель» як естетичний маніфест французьких романтиків. Ідейно-художній зміст роману «Собор Паризької богоматері». Особливості художнього осмислення соціальної трагедії народу в романі «Знедолені». Романтична поезія та драматургія митця.

Тема 1.5. Польська література I пол. XIX ст.

Соціокультурна ситуація в країні: національно-визвольний рух, діяльність таємних патріотичних організацій, історико-літературних товариств, активізація журналістики тощо. Особливості розвитку польського романтизму. Художній доробок З. Красиньського, А. Міцкевича, Ц. Норвіда, Ю. Словацького.

Творчість А. Міцкевича в контексті європейського романтизму. Україна в його долі. Цикл «Кримські сонети». Жанри балади та поеми у творчості митця.

Тема 1.6. Динаміка розвитку та специфічні риси російського романтизму

Розвиток російської літератури у I пол. XIX ст. в загальноєвропейському культурному контексті. Стильове розмаїття російської літератури початку століття. Суспільна направленість російського романтизму: мотиви громадянського служіння в доробку В. Жуковського, К. Рилєєва та ін.

Творчість О. Пушкіна. Свобода як одна з основних тем «романтичного Пушкіна». Романтичні та реалістичні тенденції в романі «Євгеній Онегін».

Творчість М. Лермонтова. Індивідуально-авторське трактування мотивів «світової скорботи», самотності в художньому доробку митця, їх філософська основа. Провідні мотиви лірики. Концепція дійсності в романі «Герой нашого часу». Байронічні мотиви у творчості О. Пушкіна та М. Лермонтова.

Стильові домінанти романтизму у творчості М. Гоголя. Україна та її історія у творчості митця. Відображення традицій та звичаїв у творі «Ніч перед Різдом».

Розвиток драматургії. «Горе від розуму» О. Грибоедова.

Тема 1.7. Своєрідність розвитку літератури США I пол. XIX ст.

Основні етапи розвою романтизму в США. Жанрова система американської літератури. Модифікації прози. Формування провідних ознак короткого оповідання у творчості Н. Готорна, В. Ірвінга, Е. По. Тематичні різновиди американського короткого оповідання: філософське, психологічне, фантастичне, алегоричне, детективне.

Розвиток жанру роману у творчості Ф. Купера та Г. Мелвілла.

Художнє осмислення етнічних особливостей, інтерпретація фольклорних первнів у поемі Г. Лонгфелло «Пісня про Гайавату». Трансформація міфів північно-американських індіанців у творі.

Проблематика роману «Хатина дядька Тома» Г. Бічер-Стоу. Новаторство письменниці.

Тематична та жанрова різноманітність творчості Е. По.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових блоків і тем	Кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	усього	у тому числі	усього	у тому числі

Виконання ІНДЗ	8					8	8					8
Разом (блок 1)	60	16	16			28	60	4	4			52
Усього годин	60	16	16	-	-	28	60	4	4			52

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (Стац.)	Кількість годин (З/від.)
1	Гротескно-фантастичне відтворення дійсності в прозі Е. Гофмана	2	
2	Художній світ лірики Г. Гейне	2	
3	Творчість Дж. Байрона як синтез бунтарства, непокори та трагічного індивідуалізму	2	2
4	Роман В. Скотта «Айвенго». Особливості художньої інтерпретації історичних реалій	2	
5	В. Гюго як видатний романіст французького романтизму	2	2
6	Поетичні грані творчості А. Міцкевича	2	
7	Художні домінанти творчості Е. По	2	
8	Модульний контроль	2	
	Разом	16	4

РОЗДІЛ II

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗДІЙСНЕННЯ САМОПЕРЕВІРКИ В ПРОЦЕСІ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗНАНЬ

При вивченні курсу «Історія зарубіжної літератури (1 пол. XIX ст.)» присутньою складовою навчального процесу є практичні заняття, що сприяють стійкому оволодінню теоретичними знаннями та формуванню практичних навичок інтерпретації мистецьких явищ.

На практичні заняття виносяться завдання різного спрямування, що передбачають мультимодальний підхід до їх виконання (з використанням ІКТ, застосуванням інтермедіальних стратегій, проведенням компаративного аналізу, встановленням крос-культурних паралелей тощо). Різновекторність пропонувананих завдань сприятиме розширенню свободи життєтворчості, збільшенню креативного складника, пошуку персональної зацікавленості студентів у навчанні та формуванню погляду на літературознавчі знання як основу майбутньої фахової реалізації.

Важливою складовою сучасного навчального процесу є системне формування медіаграмотності студентів. Для створення інтерактивного плакату, ментальної карти та іншого аудіовізуального контенту додаються коментарі з рекомендаціями програмного забезпечення. Це дозволить використати провідні світові практики впровадження ІТ в навчальному процесі. Подібна робота сприятиме динамізації сприйняття навчальної інформації.

Планами практичних занять передбачена можливість поєднання індивідуальної та групової діяльності, що потребує колективної співпраці. При виконанні окремих творчих та наративно-цифрових проєктів рекомендовано алгоритм налагодження творчої колаборації студентських груп.

Вагомим чинником підготовки до занять є самоконтроль із боку студентів за рівнем засвоєння навчального матеріалу. Тестова перевірка знань здійснюється в позааудиторний час або під час занять (залежно від поставленої дидактичної мети) та сприяє визначенню рівня оволодіння кожною темою. Застосування подібного підходу дозволить студентам адекватно оцінити результати навчальної діяльності (виявити недоліки та провести корекцію), самостійно керувати процесом засвоєння знань та розвивати навички планування освітньої діяльності.

Підготовка до занять передбачає ознайомлення з літературними джерелами. Після кожної теми наведено перелік рекомендованої літератури: навчальні підручники, посібники, фахові монографічні та періодичні видання тощо.

При підготовці до практичних занять студенту варто послуговуватися таким алгоритмом дій:

- опрацюйте лекційні матеріали з кожної окремої теми;
- за потреби уточніть незрозумілі завдання під час навчальних консультацій;
- ознайомтеся зі змістом художніх творів, рекомендованих для аналізу;
- з'ясуйте суть питань для осмислення, які винесені на практичні заняття;
- актуалізуйте теоретичні знання з теми, продумайте можливості їх використання під час аналізу літературних явищ;
- опрацюйте літературу, рекомендовану до теми, та додаткові джерела;
- систематизуйте та узагальніть матеріали з кожної теми, що вивчається;
- здійсніть самоконтроль щодо засвоєння літературного матеріалу.

ТЕМА 1. 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ПОЛ. XIX СТ. ЕТАПИ РОЗВИТКУ, ЛІТЕРАТУРНІ УГРУПУВАННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема: Гротескно-фантастичне відтворення дійсності в прозі Е. Гофмана

Мета заняття:

розширити знання про життєпис Е. Гофмана, художні здобутки митця, розкрити багатогранність його таланту в різних галузях творчості; визначити художні особливості прози письменника; розвивати навички аналізу епічних творів; формувати почуття гуманістичного та толерантного ставлення до оточуючих.

Опорні поняття:

гротескно-фантастичний романтизм, явище двосвіття, романтична іронія, казка з нових часів.

? **Питання для аналізу та осмислення**

- Гротескно-фантастична течія романтизму. Характерні ознаки.
- Грані мистецької реалізації Е. Гофмана. Жанровий діапазон літературної творчості автора. Особливості художньої манери митця.
- Втілення романтичної іронії, двосвіття в прозі митця.
- Художній світ новели «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер». Розкриття життєвих переконань ентузіастів та філістерів. Казкові елементи, гротеск, фантастика, романтична іронія, їх роль у творі. Сатиричне відтворення реформ князівства.
- Казковість, явище двосвіття у творі «Лускунчик і Мишачий король». Особливості образної системи, хронотопу (ведення сакрального часу Різдва) казки.

- Романтичне двосвіття твору «Золотий горнець» (поєднання реального та фантастичного часів). Поетика назви.

Практичні та творчі завдання

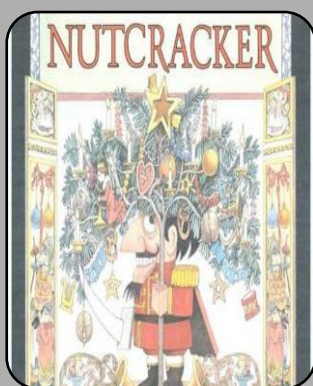
- Ознайомтеся з характеристикою гротескно-фантастичної течії, запропонованою Д. Наливайко та К. Шаховою: «Принципово новим у цій течії було перенесення романтичної фантазмагорії до сфери повсякденного життя, побуту, їхнє своєрідне переплетіння, внаслідок чого убога сучасна дійсність поставала в примхливих гротескно-фантастичних обрисах і освітленні, розкриваючи при цьому свої невтішні істини, свою непривабливу сутність» [2, с. 24-25]. Прокоментуйте це висловлення.

- У поемі «Гофманова ніч» М. Бажан зобразив німецького поета-романтика як непересічну особистість. Як характеризує автор цього митця в наведеному уривку:

Поважно правиться затаєний обряд
 Бенкетів виспирених, замислених пиятик,
 Де кожен із п'яниць – філософ і фанатик,
 Сновида й брат, Серапіонів брат.
 Тут тисячі годин, тут тисячі ночей
 Регоче й п'є єхидний Амадей,
 Поет злих слів і вигадок свавільних,
 Король нічних, врочисто-божевільних
 І похоронних асамблей.
 Колись він сидить, цей куций Мефістофель,
 Недобрих учт похмурий бенкетар. <...>
 То ж він – гігантський кіт, улесливо солодкий,
 То ж він, – засмучений уявою маньяк,
 В гурті розпусників, поетів і кривляк
 Сидить з лицем диявола й девотки.

То ж він, – гігантський кіт, добрячий котик Мур,
 То ж він гне спину й випускає кігті
 І тут в сліпій корчмі, в нуднім камергерихті.
 У веремії кішл, у млі магістратур.
 Театр потвор, театр п'яних калік –
 Він одкривається для мрійника й фантаста [4, с. 128].

- На основі запропонованої схеми складіть розповідь про багатогранність творчого обдарування Е. Гофмана.

Письменник.

Автор повістей ("Пригоди Сільвєстрової ночі", "Магнетизер"), романів ("Елексири диявола", "Житейська філософія кота Мурра"), збірок ("Фантазії в маневрі Калло", "Серапіонові брати") та ін.

Живописець.

Ілюстратор художніх творів, портретист, художник-декоратор, карикатурист

Композитор.

Автор музичних творів: сонат, симфонії, опер, квінтетів, тріо тощо

- Розкрийте роль гротеску та романтичних фантазмагорій у художньому світові творів митця.
- Окресліть жанрові особливості «казки з нових часів».
- З'ясуйте суть явища двосвіття в прозі Е. Гофмана, визначте плани вираження реально-побутового та уявно-фантастичного світів, розкрийте

життєві орієнтири філістерів та ентузіастів. На матеріалі творів «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер» та «Золотий горнець» прокоментуйте схему.

- Доберіть цитати з твору «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер», які, на вашу думку, найбільше характеризують запропоновані ілюстрації.

О.Шмітт

С.Алімов

О.Шмітт

- На основі прочитаних творів та зроблених узагальнень добудуйте таблицю «Протиставлення світогляду філістерів та ентузіастів у прозі Е. Гофмана». При роботі користуйтеся науковим коментарем щодо особливостей художнього світу прози митця (наведено нижче завдань).

	ФІЛІСТЕРИ	ЕНТУЗІАСТИ
Ціннісні переконання		
Сфери діяльності		
Ставлення до реальності		

Мрії		
------	--	--

- На основі твору «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер» та перегляду вистави за мотивами цього твору (Я. Стельмах «Крихітка Цахес») або твору «Лускунчик і Мишачий король» та балету П. Чайковського «Лускунчик» розкрийте специфіку кодування в різних типах мистецтва, застосувавши елементи інтермедіального аналізу.

При порівнянні зверніть увагу на наступні аспекти:

- відповідність тематики твору літератури тематиці вистави чи балету;
- збереження сюжетно-композиційних вузлів у творах різних видів мистецтва;
- відображення деталей інтер'єру за допомогою декорацій;
- своєрідність відтворення зовнішнього вигляду персонажів (елементи одягу);
- специфіка передачі внутрішнього світу персонажів через танці та пантоміму (для балету), діалоги та полілоги (для вистави).

Науковий коментар

Художня реальність прози Е. Гофмана загадкова, двозначна, часто сповнена іронії, що приземлює фантастичні елементи та підкреслює банальність і вульгарність дійсності. Казкова фантастика для автора стає засобом вирішення актуальних проблем доби. Романтична іронія митця дозволяє розкрити нездоланну прірву між життям та мрією, відтворити різні грані людської недосконалості, зняти «маски». У центрі уваги постає протистояння духовно нищих, обмежених індивідів, що задоволені життям, та обдарованих, сповнених творчих поривань осіб.

Персонажі творів прозаїка живуть у двох світах:

- реально-побутовому (прозаїчному світі «гофманівських пошляків»),
- уявно-фантастичному (романтичному світі протагоністів).

Письменник не сприймав матеріально-утилітарну, прагматичну дійсність. Тому пафосом більшості його творів є захист духовної сфери життя, свободи творчості. Сучасність переважно трактується як ворожа по відношенню до мистецтва субстанція. Саме це і робить постать митця сповненою трагізму.

Із двосвіттям тісно пов'язаний поділ персонажів на дві групи:

- філістери,
- ентузіасти.

Світ зацікавлень філістерів дуже обмежений. Він зводиться до матеріальних вигід (високого місця в суспільстві, гарної їжі, власної безпеки, комфортного житла тощо). Ці персонажі зображені зануреними у щоденні турботи, сповненими міщанським світоглядом.

Ентузіасти шукають ідеали в мистецтві та страждають від перебування у товаристві самовдоволених егоїстичних обивателів. Силою творчої уяви вони здатні генерувати нові досконалі світи. Ці люди сприймають недоступні пересічним особам таємниці всесвіту, бачать перспективи в духовному розвитку, відчують насолоду від спілкування з природою.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Творчість Е. Гофмана належить до

- а) першого періоду німецького романтизму, де домінував філософський струмінь;
- б) другого періоду німецького романтизму з його увагою до фольклорних надбань;
- в) третього періоду німецького романтизму, який хронологічно близький до періоду Реставрації;

г) складно визначити етап.

2. Як живописець Е. Гофман проявив себе:

- а) у створенні театральних декорацій, карикатур, портретів;
- б) у створенні натюрмортів;
- в) у створенні коміксів;
- г) у створенні історичних замальовок із епохи Середньовіччя.

3. Персонажі творів митця діють в умовах двох світів:

- а) реально-побутовому та уявно-фантастичному;
- б) сучасному та світі історичного минулого;
- в) сучасному та вигаданому майбутньому;
- г) реально-побутовому та об'єктивному.

4. Згідно з поділом Е. Гофмана персонажів на два табори, філістери – це:

- а) історичні особи;
- б) особи, що цілком задоволені реальною дійсністю;
- в) особи, які живуть духовними запитами, переважно люди мистецтва;
- г) вигадані персонажі.

5. Згідно з поділом Е. Гофмана персонажів на два табори, ентузіасти – це:

- а) історичні особи;
- б) особи, що цілком задоволені реальною дійсністю;
- в) вигадані персонажі;
- г) особи, які живуть духовними запитами, переважно люди мистецтва.

6. На думку Е. Гофмана, найромантичнішим видом творчості, «санскритом природи», квінтесенцією мистецтва є:

- а) живопис;
- б) література;
- в) музика;
- г) скульптура.

7. Архіваріус Ліндгорст, реєстратор Геєрбанд, студент Анзельм, змійка Серпентина – персонажі твору:

- а) «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»;
- б) «Лускунчик і Мишачий король»;
- в) «Золотий горнець»;
- г) «Життєві міркування кота Мурра».

8. У повісті-казці «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер» князі Пафнутій і Барсануф зі своїми дворами мешкають у:

- а) князівстві Керепес;
- б) бюргерстві Кандиди;
- в) вільному місті Керепесон;
- г) місті-республіці, де править Мош Тепрін.

9. План, що стосується вирубки навколишніх лісів, засадження картоплі, укладання шосе, введення щеплення від віспи та ін. у повісті-казці «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер» відповідав:

- а) ретроспектному змалюванню доби античності;
- б) гротескному відтворенню політики Просвіти;
- в) загальній політиці бюргерства;
- г) мріям протагоністів автора про завтрашній день.

10. У повісті-казці «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер» добра фея Розабельверде наділила Цахеса:

- а) пишним вбранням;
- б) високим зростом;
- в) трьома золотими волосинами;
- г) трьома золотими зубами.

11. Приготування до свята зображено на початку твору «Лускунчик і Мишачий король»:

- а) Різдва;
- б) Великодня;
- в) Дня усіх святих;
- г) Хелловіна.

12. Королівська сім'я нагородила Лускунчика (твір «Лускунчик і Мишачий король») тим, що:

- а) дала цукерки;
- б) вигнала його;
- в) вигадали спеціальний знак пошани;
- г) дарували сім золотих корон.

13. Опис: «хімерно скрючений щурпалок дерева», «на спині виріс горб, як гарбуз, а одразу ж від грудей звисали тонкі, мов ліщинові палички, ноги» (твір «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер») стосується:

- а) малюка Цахеса;
- б) студента Бальтазара;
- в) князя Пафнутія;
- г) безіменного мага.

14. Фантастична Атлантида у творі «Золотий горнець» є втіленням:

- а) гармонії та краси;
- б) потворності та жаху;
- в) холоду та жорстокості;
- г) буденності та міщанства.

15. Царство мрії, фантазії та творчості у творах Е. Гофмана належить:

- а) філістерам;
- б) ентузіастам;
- в) історичним персонажам;
- г) магам.

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	в
2	а
3	а
4	б
5	г

6	в
7	в
8	а
9	б
10	в
11	а
12	б
13	а
14	а
15	б

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf
3. Ніколенко О. Мацапура В. Літературні епохи, напрями, течії. Київ : Педагогічна преса, 2014. 228 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nicolenko.pdf>

Допоміжна

4. Бажан М. Поезії. Поєми. Переклади. Київ : Дніпро, 1974. Т. 2. 440 с.
5. Лімборський І. Психологія героя романтизму і новела Гофмана «Золотий горнець». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2004. № 7. С. 43 - 45.
6. Мислителі німецького романтизму / упор. Л. Рудницький, О. Фешовець. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. 588 с.

7. Ружевич Т. Заирнути до фантасмагоричного світу Е. Т. А. Гофмана. *Вікно в світ*. 1999. № 3. С. 150-156.
8. Шалагінов Б. Класики і романтики: Штудії з історії німецької літератури XVIII-XIX ст. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shalahinov_Borys/Klasyky_i_romantyky_shtudii_z_i_storii_nimetskoj_literatury_XVIII-XIX_stolit.pdf?
9. Шалагінов Б. Романтичний словник. До історії понять і термінів раннього німецького романтизму. Київ : ВПЦ НаУКМА, 2010. 136 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: Художній світ лірики Г. Гейне

Мета заняття:

збагатити знання про творчі здобутки Г. Гейне, розкрити структуру, художні особливості збірки «Книга пісень», специфіку сатири в поемі «Німеччина»; визначити тематичні домінанти та художні особливості лірики письменника; формувати вміння студентів порівнювати різні переклади творів; розвивати навички аналізу ліричних творів; формувати полікультурну компетентність.

Опорні поняття:

лірика, явище двосвіття, фольклоризми, сатира.

? Питання для аналізу та осмислення

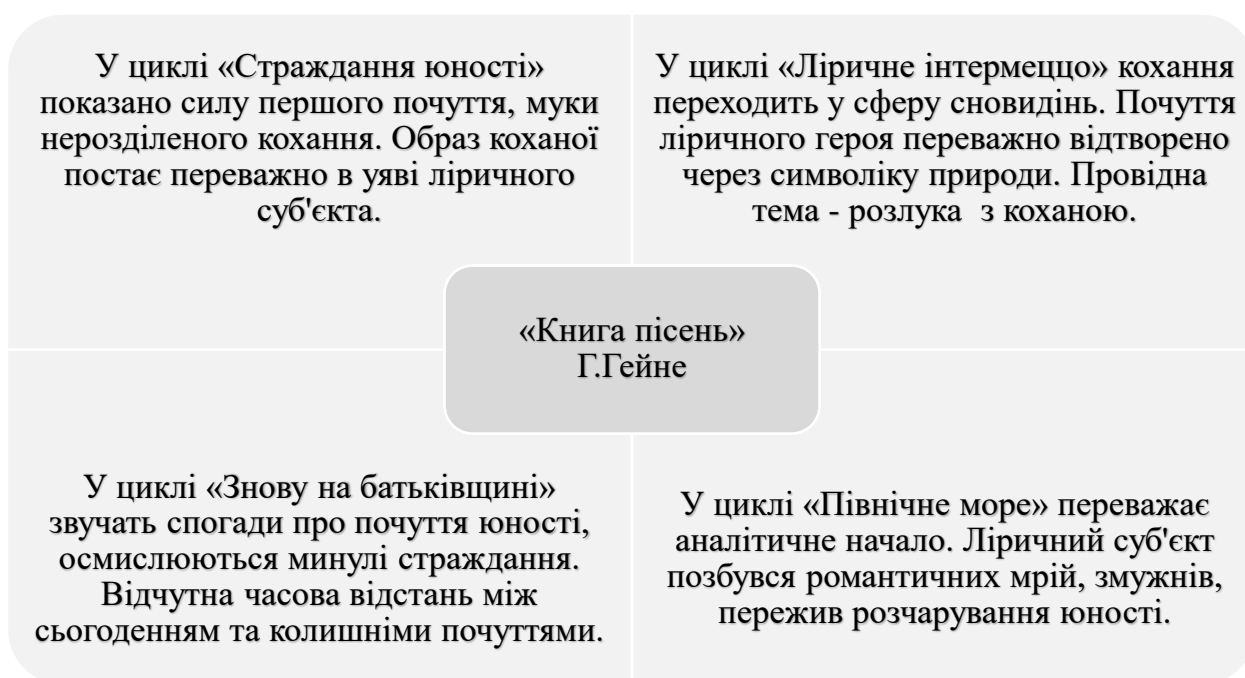
- Життєпис Г. Гейне, основні періоди творчості.
- Естетичні погляди митця. Стаття «Романтика» (1829 р.).
- Історія написання збірки «Книга пісень». Поетика назви, тематика, структура збірки. Фольклоризм як іманентна стильова риса книги.
- Поема «Німеччина» - політична сатира поета.

Практичні та творчі завдання

- У наведену інформацію про збірку «Книга пісень» вставте пропущені слова.

Над першою ліричною збіркою Г. Гейне працював впродовж ____ років. Вона належить до _____ періоду творчості митця. Деякі літературознавці цю книгу називають романом у віршах. Структурно вона складається з _____ циклів. Провідним мотивом збірки є _____. Значну кількість творів покладено на музику такими композиторами, як: _____. Українською мовою поезії книги перекладали _____.

- Прокоментуйте схему «Кохання як складова концепції буття в збірці «Книга пісень» Г. Гейне».

- На основі прочитаних творів («Задзвени із глибини», «Коли настав чудовий май», «Не знаю, що стало зо мною...», «Самотній кедр на стромині», «Коли розлучаються двоє...» тощо) та зроблених узагальнень добудуйте таблицю «Переосмислення фольклорних первнів у збірці «Книга пісень» Г. Гейне».

Фольклорні елементи	Художня реалізація
----------------------------	---------------------------

Фольклорні образи	
Фольклорні мотиви	
Фольклорна символіка	
Жанрові ознаки фольклорних творів	

- **Завдання для роботи в групах**

Об'єднайтеся в групи. Виконайте наративно-цифровий проєкт «Перекладацькі інтерпретації, інтермедіальне прочитання поезії» за матеріалами одного із запропонованих творів («Не знаю, що стало зо мною...», «Самотній кедр на стромині», «Коли розлучаються двоє...»). Результати спостережень та аналізу оформіть у вигляді презентації. При роботі користуйтеся науковим коментарем щодо перекладів та переспівів лірики митця (наведено нижче завдань).

Група 1

Поезія «Не знаю, що стало зо мною...» («Ich weiß nicht? Was soll es bedeuten...»)

Орієнтовний план роботи над змістом цифрового наративу:

- знайомство зі змістом німецької народної легенди про звабливу красуню Лорелей;
- перегляд візуального контенту (зображення скульптури Лорелей, картини Л. Ланге «Скеля Лорелей на Рейні» та ін.);
- прослуховування твору мовою оригіналу (аудіозапис читання твору чи пісні);
- порівняння особливостей перекладу ключових образів та символів твору;
- сучасна музична інтерпретація твору (н-д, у виконанні гурту Scorpions («Lorelei»)).

Група 2

Поезія «Самотній кедр на стромині» («Ein Fichtenbaum steht einsam...»)

Орієнтовний план роботи над змістом цифрового наративу:

- прослуховування твору мовою оригіналу;
- визначення особливостей розкриття почуттів закоханих через образи природи (самотнє дерево півночі та південну красуню пальму);
- спостереження над складнощами перекладу твору на граматичному рівні (невідповідність родів іменників «der Fichtenbaum», «die Palme» та «сосна», «пальма» в німецькій та українській мовах). Адекватність смислової передачі.
- порівняння особливостей перекладу ключових образів та символів твору;
- осмислення переспіву твору М. Лермонтовим («На севере диком стоит одиноко»);
- прослуховування романсу на слова М. Лермонтова «Сосна».

Група 3

Поезія «Коли розлучаються двоє...» («Wenn zwei voneinander scheiden...»)

Орієнтовний план роботи над змістом цифрового наративу:

- прослуховування твору мовою оригіналу;
- знайомство з добіркою картин доби романтизму, які б могли слугувати ілюстраціями до твору;
- порівняння особливостей перекладу ключових образів та символів твору;

- прослуховування аудіозапису романсу в перекладі М. Стависького (на музику М. Лисенка).

Науковий коментар

Інтеграція культурного досвіду німецького народу шляхом перекладів лірики Г. Гейне обумовлює безмежний крос-культурний діалог концептів і символів різних епох, адже іманентною стильовою рисою збірки «Книга пісень» є фольклоризм. Провідною поетикальною особливістю ряду творів («Коли розлучаються двоє..», «Пісні», «Хотів би я слово єдине...», «На півночі кедр одинокий...», «Не знаю, що стало зо мною...» та ін.) є орієнтованість на фольклор і народнопоетичне мислення.

У творі «Ich weiß nicht? Was soll es bedeuten...» переосмислено народну легенду про звабливу красуню Лорелей, яка співом причаровує серця рибалок та веслярів і занапащає їх у водах Рейну. Специфіка індивідуально-авторського трактування легенди обумовлюється тим, що фольклорний матеріал для митця передусім є казкою з давніх часів («Ein Märchen aus alten Zeiten»), яка дозволяє осмислити сучасність:

Ich weiß nicht? Was soll es bedeuten
Daß ich so Traurig bin;
Ein Märchen aus alten Zeiten,
Das kommt mir nicht aus dem Sinn.

Інтерпретуючи легенду, автор вправно трансформував здобутки народної творчості з метою розкриття складної історії духовного життя свого сучасника, відтворення емоційно-почуттєвої сфери людини, художньої передачі вічного почуття кохання, що зворушує людність протягом усієї історії. Провідний для романтизму конфлікт – між мрією та дійсністю – набуває у творі трагічного звучання, а загадкова історія про закоханість завершується смертю. В останній строфі звучить переконання, що хвилі

поглинуть і човняра, і човник («Ich glaube, die Wellen verschlingen Am Ende Schiffer und Kahn»).

Перший переклад цього твору українською мовою зробив Ю. Федькович, який українізував поетичну картину світу, замінивши ім'я однієї з дів східного берегу Рейну Лорелей на Сокільську княгиню, увівши український гідронім Черемош, професійну лексику плотогонів та ін. Таким чином, український читач має справу з етнопереспівом, який зберігає лише провідну думку оригіналу.

Подальші переклади цього твору наближаються до особливостей першотвору. Кожен із перекладів має певні недоліки та сильні позиції, оскільки всі елементи внутрішньої матриці відтворити в перекладі ліричного твору неможливо. Наприклад, Б. Грінченко зміст оригіналу передав, використовуючи метафори, повтори на лексичному рівні, епітети:

І сам я не знаю чого се
Такий обгорта мене сум,
І все старосвітська казка
Не йде та не йде мені з дум.

Близьким до психологічної атмосфери першотвору є переклад Л. Первомайського:

Не знаю, що стало зо мною,
Сумує серце моє, –
Мені ні сну, ні спокою
Казка стара не дає.

Образ дівки скель (Die Lorelei) автор подає в романтичному ключі, наголошуючи на золотих прикрасах та золотому волоссі (ihr goldnes Geschmeide, ihr goldenes Haar). Повтор цього епітету акцентує на казковості подій:

Die schönste Jungfrau sitzt
Dort oben wunderbar,

Ihr goldnes Geschmeide blitzet,
 Sie kämmt ihr goldenes Haar.

У перекладі Б. Грінченка етнокультурний зміст оригіналу переважно збережено, проте наявні мікросемантичні зсуви:

Чудової вроди дівчина
 У пишному сьйві зорі
 Своє золотєє волосся,
 Розчісує там на горі.

Відмінність мов на фонологічному рівні обумовлює невідповідність звучання оригіналу та перекладу, пояснює певну відмінність внутрішньої та зовнішньої наповненості поетичної матриці першо- та друготвору.

Із незначними відхиленнями цілісна картина першотвору збережена в перекладі Л. Первомайського:

Незнана красуня на кручі
 Сидить у самоті,
 Упали на шати блискучі
 Коси її золоті.

Слід звернути увагу на ритмомелодійний малюнок перекладів. В оригіналі твір написано паузником (дольником). Цей вид тонального вірша нерідко вживається в німецькій літературі. У перекладі Б. Грінченка застосовано трьохстопний амфібрахій, а Л. Первомайському, І. Качуровському переважно вдалось зберегти віршований розмір першотвору. Культурний контекст оригіналу в цих перекладах відтворено.

Використання здобутків народної творчості німецького народу при моделюванні художньої картини світу збірки ускладнює адекватність перекладацького відтворення етносимволів, сакральних-міфологічних образів, архетипних первнів та ін. Застосування жанрів народної лірики, фольклорних образів, символіки, мотивів, традиційних для цільової мови, обмежують інтерпретативні можливості перекладачів. Подібна соціокультурна

маркованість оригіналу, з одного боку, ускладнює адаптацію друготворів для читачів-інофонів, а з іншого – актуалізує інтертекстуальні зв'язки та сприяє уникненню спрощень джерельних образів.

Іноді українські перекладачі вдавалися до побудови друготвору на національних фольклорних традиціях. Так, у твір «Не знаю, о браття, чом нині...» Ю. Федькович увів історизм «шолом», апелюючи до уявного читача, використав звертання «браття»; Л. Первомайський в поезії «Хотів би я слово єдине» застосовував постійні епітети («очі ясні», «вільний вітер») та ін.

У поезії «Ein Fichtenbaum steht einsam...» почуття закоханих розкрито через образи природи (самотнє дерево півночі та південну красуню пальму). Основним у творі є мотив трагічного кохання, що увиразнюється через такі аспекти: страждання, самотність, марення про злагоду стосунків, надія на воз'єднання з коханою, потяг до ідеалу. В оригіналі мотив кохання, яке не склалося, підкреслено родами іменників «der Fichtenbaum» та «die Palme». Складнощі з перекладом цього твору виникають на граматичному рівні, оскільки німецький іменник «der Fichtenbaum» чоловічого роду перекладається українською як «ялиця» (іменник жіночого роду). Деякі перекладачі різні граматичні роди лексем, що вказують на відмінні статі алегоричних образів у оригіналі, перенесли в друготвори одним родом: М. Старицький («На півночі млавій в заметах, у кризі Самотня соснина дріма <...> / І марить та сосна про сонце блискуче, / Їй сниться південь-сторона...»), І. Франко («Ні півночі сосна самотня / Стоїть на безлюдній горі <...> / І сниться їй пальма зелена / Що ген десь у южній землі...»), В. Кобилянський («Дрімає сосна в самотині / На півночі голім шпилі <...> / І сниться їй пальма далека / В південній країні німій...»), С. Чарнецький («Глядить сумна ялиця / На зимні береги <...> / Про пальму тихо мріє, Що в сонячній землі...») та ін. Таким чином при дослівному перекладі з'являються нові образно-сміслові відтінки, мотив кохання трансформується на мотив самотності та непереборного бажання бути поряд північному та південному деревам.

Адекватність смислової передачі обумовлює субституцію на рослину чоловічого роду. Українські перекладачі Д. Загул, Л. Первомайський та ін. вживають слово «кедр». Такий варіант перекладу більше відповідає концепції Г. Гейне, адже в коханні романтики вбачали найвищий вияв душі особистості, трактували його як єдину цінність на землі.

Мелодійність поезії «Wenn zwei voneinander scheiden...» вдалось передати М. Ставиському («Коли розлучаються двоє...»). Синтаксичний паралелізм, контрастність композиції увиразнюють біль ліричного суб'єкта, викликаний розривом із коханою. Цей твір в перекладі М. Стависького покладений на музику М. Лисенком. Нині він побутує як народна пісня літературного походження. На сучасному етапі в усьому світі налічують близько восьми тисяч музичних творів, написаних на тексти та мотиви збірки «Книга пісень». Це мистецьке явище засвідчує, що інтеграція художнього досвіду інших народів сприяє розвитку національних культур, продуктивному осмисленню світового літературного процесу на основі естетичних принципів.

Отже, традиції українських перекладів збірки «Книга пісень» Г. Гейне вже близько півтора століття. У переважній більшості перекладів збережено змістово-смісловий задум оригіналів. Евфонія, мовна структура першотворів у перекладах іноді має неточності, які пов'язані фонологічними відмінностями; неможливістю добору лексичного еквіваленту; відмінністю в структурі мов оригіналу та перекладу та ін. Структурна архітектоніка поезій в усіх аналізованих перекладах відтворена. Слід відзначити, що в українській гейніані існують переспіви, забарвлені національним колоритом, які, творчо змінюючи оригінал, наближають зміст твору до естетичних інтересів читацької аудиторії.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Творчість Г. Гейне належить до:

- а) раннього періоду німецького романтизму, де домінував філософський струмінь;
- б) другого періоду німецького романтизму з його увагою до фольклорних надбань;
- в) пізнього періоду німецького романтизму;
- г) складно визначити етап.

2. «Книга пісень» складається з:

- а) трьох циклів;
- б) чотирьох циклів;
- в) двох розділів;
- г) п'яти частин.

3. Особливістю збірки «Книга пісень» є те, що:

- а) вона написана за дуже короткий проміжок часу;
- б) вона є незавершеною;
- в) відбиває еволюцію митці впродовж кількох років;
- г) не встановлено час її написання.

4. Провідною для перших трьох циклів збірки «Книга пісень» є тема:

- а) служіння народу;
- б) мистецтва;
- в) розлуки;
- г) кохання.

5. Художньому світові збірки «Книга пісень» притаманні:

- а) фольклорні вкраплення;
- б) фантастична образність;
- в) контрастне зіставлення реального та буденного;
- г) соціальна сатира.

6. У поезії «Не знаю, що стало зі мною...» (збірка «Книга пісень» інтерпретовано:

- а) народну легенду про Лорелей;

- б) народну думу про селянина Ганса;
- в) вірування німців у позаземне існування гномів;
- г) традиційні мотиви німецьких народних пісень.

7. Відмовляється від народнопісенних образів та форм і звертається до верлібру автор «Книги пісень» у:

- а) окремих творах першого циклу;
- б) передмові до видання;
- в) останньому циклі збірки;
- г) жодному структурному елементі такого не виявлено.

8. Значний етап біографії Г. Гейне представлено:

- а) еміграцією у Францію;
- б) еміграцією в Польщу;
- в) засланням в Росію;
- г) еміграцією в Англію.

9. Поема «Німеччина. Зимова казка» за жанровими ознаками:

- а) поема-подорож;
- б) поема-щоденник;
- в) поема-звіт;
- г) поема-самоаналіз.

10. Найяскравішою ознакою поеми «Німеччина. Зимова казка» є:

- а) використання фантастичних елементів;
- б) нищівна сатира;
- в) звернення до фольклору;
- г) зображення гротескних образів.

11. Пробудженню політичної свідомості німців, на думку автора, сприяв вихід:

- а) збірки «Книга пісень»;
- б) поеми «Німеччина»;
- в) збірки «Романсеро».

12. Написання поеми «Німеччина. Зимово казка» співпадало з очікуванням:

- а) революційних подій;
- б) закінченням терміну ув'язнення;
- в) переїзду у Францію;
- г) виходу друком першого примірника «Книги пісень».

13. Г. Гейне у своїй творчості звертався до:

- а) музики;
- б) публіцистики;
- в) живопису;
- г) скульптури.

14. До останнього періоду творчості Г. Гейне належить:

- а) збірка «Книга пісень»;
- б) поема «Німеччина»;
- в) збірка «Романсеро».

15. У рамках романтизму не можна трактувати творчість Г. Гейне:

- а) 10 – 20-х рр.;
- б) 30 – 40-х рр.;
- в) 20 – 30-х рр.;
- г) 10-х рр.

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	в
2	б
3	в
4	г
5	а
6	а
7	в
8	а
9	а
10	б

11	б
12	а
13	б
14	в
15	б

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf
3. Ніколенко О. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло : Посібник для вчителя. Харків : Ранок Веста, 2003. 176 с.

Допоміжна

4. Гончарук Р. Емоційний концепт «angst» у творах Г. Гейне. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2019. № 43. Т. 5. С. 44-51. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_5/Filologi43_5.pdf#page=44
5. Левчук Т. Лірика Генріха Гейне в перекладах Лесі Українки. *Волинська філологічна: текст і контекст*. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. 2009. Т. 8 (2). С. 263-276. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/241/217>
6. Мислителі німецького романтизму / упор. Л. Рудницький, О. Фешовець. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. 588 с.

7. Ніколенко К. Генріх Гейне відомий і невідомий: монографія. Київ : Радуга, 2014. 104 с.
8. Шалагінов Б. Класики і романтики: Штудії з історії німецької літератури XVIII – XIX ст. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shalahinov_Borys/Klasyky_i_romantyky_shtudii_z_i_storii_nimetskoj_literatury_XVIII-XIX_stolit.pdf?
9. Шалагінов Б. Розвиваючи творчу уяву читача: Монографічний аналіз вірша Генріха Гейне «Лорелей». *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2004. № 1. С. 109-112.
10. Шалагінов Б. Романтичний словник. До історії понять і термінів раннього німецького романтизму. Київ : ВПЦ НаУКМА, 2010. 136 с.

ТЕМА 1.3.

АНГЛІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА І ПОЛ. XIX СТ.: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ХУДОЖНЬОГО РОЗВИТКУ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема: Творчість Дж. Байрона як синтез бунтарства, непокори та трагічного індивідуалізму

Мета заняття:

сформувати уявлення про творчість Дж. Байрона; специфіку байронічної течії в романтизмі; сприяти розширенню історико-культурного тезаурусу студентів шляхом апелювання до понять «байронізм», «байронічний герой», «байронічна течія»; розкрити стильові особливості лірики та ліро-епосу письменника; розвивати навички аналізу поетичних творів.

Опорні поняття:

байронізм, байронічний герой, «світова скорбота», ліро-епічна романтична поема.

? *Питання для аналізу та осмислення*

- Байронічна течія європейського романтизму. Провідні ознаки.
- Життєвий і творчий шлях Дж. Байрона. Сутність понять «байронізм», «байронічний герой», «світова скорбота».
- Специфіка осмислення мотивів «світової скорботи» («Мій дух як ніч...»), втечі від дійсності («Хотів би жити знов у горах...»), романтичного бунту («Прометей») в ліриці поета. Трансформація біблійних сюжетів і образів у творах циклу «Єврейські мелодії»
- Історія написання поеми «Мазепа». Особливості індивідуально-авторського трактування традиційного історичного образу (Мазепа). Зображення природи та історії України на сторінках твору.
- Композиційні особливості поеми «Паломництво Чайльд Гарольда». Характеристика романтичного героя. Особливості передачі місцевого колориту при відтворенні різних країн (Албанії, Греції, Іспанії та ін.). Особливості віршування твору (спенсерова строфа).

Практичні та творчі завдання

- Прочитайте характеристику байронічної течії, наведену в розвідці Д. Наливайко та К. Шахової. Прокоментуйте це висловлення: «Пізня романтична течія <...>, байронізм був найбільш бурхливою і пристрасною реакцією на буржуазне суспільство, що стабілізувалося. Позначений духовним максималізмом, він був безоглядним запереченням цього суспільства з його утилітарними прагненнями й цінностями, міщанським добробутом і бездуховністю. Серцевину цієї течії складає ментально-емоційна установка, котру можна визначити як «ідеалізацію заперечення». Цій ідеалізації передусім підлягали умонастрої й душевні стани, породжувані неприйняттям дійсності й глибоким розладом нею: розчарування й меланхолія, депресія, сплін, «світова скорбота» тощо. Чи не вперше в історії

літератури ці «негативні емоції» набувають абсолютної художньої цінності» [2, с. 24].

- У наведену характеристику байронізму вставте пропущені слова.

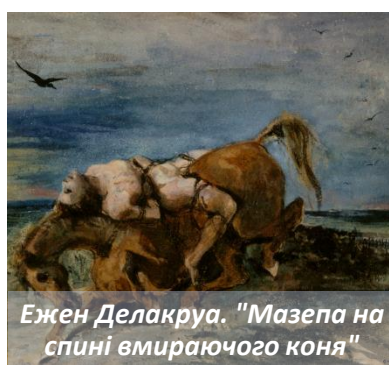
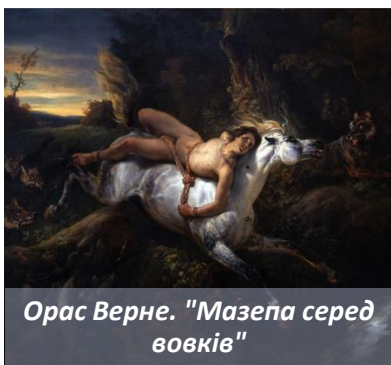
Байронізму притаманне заперечення таких проявів суспільного життя, як: _____ . Повноцінна людська особистість трактується як _____ герой. У межах течії формується культ _____ страждання. У художньому відтворенні дійсності домінують такі засоби, як: _____ .

- Прокоментуйте схему, наведіть приклади з прочитаних творів.

- Поміркуйте, чи правомірне твердження, що «світова скорбота» – це суто романтичний умоунастрій, що виникає в результаті осмислення трагізму суспільного життя.
- Схарактеризуйте розвиток характеру образу Мазепи (поема «Мазепа»). Порівняйте опис зовнішності, погляди Мазепи-пажа та Мазепи-гетьмана.
- Познайомтеся з картинами О. Верне «Мазепа серед вовків», Е. Делакруа «Мазепа на спині вмираючого коня», Т. Жеріко «Паж Мазепа» та ін. Що характеризує зображений образ як романтичного героя? Які епізоди

поєми проілюстровано. На підтвердження думки знайдіть цитати в тексті твору.

- Поміркуйте, чи можна стверджувати, що образи Мазепи та Чайльда Гарольда є байронічними героями?
- Наведіть аргументи, що визнають або заперечують твердження: «Ліричний суб'єкт поеми «Паломництво Чайльда Гарольда» близький, але не тотожний автору твору».
- Змоделуйте мультимедійну карту подорожі Чайльда Гарольда. Візуалізація цього літературного матеріалу можлива на різних платформах: Glogster, Thing Link, ArcGIS Online, RoundMe тощо.
 - Застосуйте елементи компаративного аналізу та розкрийте особливості переосмислення біблійних історій, специфіку трансформації біблійних мотивів у циклі «Єврейські мелодії» Дж. Байрона та «Жидівських мелодіях» І. Франка та «Єврейських мелодіях» Лесі Українки, які є відгуком на поезії англійського митця. При роботі користуйтеся науковим

коментарем щодо індивідуально-авторської трансформації біблійного матеріалу в ліриці Дж. Байрона (наведено нижче завдань).

Науковий коментар

Однією з яскравих сторінок творчості митця є цикл «Єврейські мелодії» («Hebrew Melodies»), у творах якого переосмислено біблійні історії, трансформовано біблійні мотиви. У цілому ряді віршів осмислено конкретні біблійні епізоди з вказівкою на різні події та згадками про царів Саула, Давида і Соломона, пророка Самуїла та інших біблійних героїв. Хронологічно твори охоплюють значний проміжок часу (більше, ніж 1300 років), починаючи від дарування Тори на горі Синай і до поневолення Ізраїлю Римом.

У текстах творів знайшов художнє осмислення такий біблійний матеріал:

- легенда про діяння Валтасара, сина царя Набоніда, – останнього володаря Вавилону, який загинув 539 року під час завоювання цієї держави персами («Валтасарове видіння»);
- 79 псалом Асафа, в якому єврейський народ розповідає про приниження з боку сусідніх держав («На берегах Йордану»);
- історія про арфу Давида («Давидова арфа»);
- епізод із «Книги Суддів Ізраїлевих» (глава XI, рядки 30-40) – історія про дочку Ієвффая («Донька Ієвффая»);
- уривок з 16-ї глави I Книги Царств (вірші 14 - 23), зокрема епізод, у якому йдеться про події, коли в ізраїльського царя Саула вселився злий дух та ін.

Крім того, у поезіях поза збірками та у творах, які входять до різних збірок, поет також звертався до біблійних мотивів. Так, в основу вірша «Хотів би жити знов у горах...» покладено псалом 55 Старого Заповіту. Цей Давидів псалом допомагає авторові розкрити мотив протистояння душі, що прагне високих ідеалів, і грішного світу. Мотив валтасарового бенкету розкрито у

творі «Валтасару». Філософською насиченістю і драматичним трагізмом «вирізняються твори «Морок» і «Сон». На художньому світові поезії «Морок» переважно позначилися книга пророків і Одкровення Іоанна Богослова. Слід відзначити також тісну сюжетну спорідненість вірша з Апокаліпсисом, проте зображена Дж. Байроном картина катастрофи наповнена абсолютно протилежним змістом: сили зла запанували в людській душі, руйнують її, і неподільно опановують Всесвіт, обертаючи його в первинний хаос.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Байронізму як ідейно-естетичній концепції не характерно:

- а) тираноборство;
- б) демонізм;
- в) бунтарство;
- г) задоволення дійсністю.

2. В основу якого літературознавчого поняття покладено ім'я одного з видатних англійських романтиків:

- а) гегеліанство;
- б) гофманіана;
- в) байронізм;
- г) трансценденталізм.

3. Назвіть ознаку, що не характерна для «байронічного героя»:

- а) розчарування в принадах світського життя;
- б) незадоволення реальністю;
- в) відчуття «світової скорботи»;
- г) духовна ницість.

4. «Байронічний герой» не постає:

- а) самотнім і відчуженим;
- б) песимістом і егоїстом;
- в) одухотвореним і задоволеним;

г) грішним і бунтівним.

5. В основу поезії «Хотів би жити знов у горах» покладено:

- а) Псалом 55 Старого Заповіту;
- б) біблійний мотив братовбивства;
- в) біблійний мотив блудного сина;
- г) легенда про Лазаря.

6. «Єврейські мелодії» Дж. Байрона – це:

- а) поетичний цикл, написаний за мотивами Біблії;
- б) поетичний цикл про давню історію;
- в) поетичний цикл, у якому оспівано звичаї єврейського народу;
- г) поетичний цикл про культуру і релігію єврейського народу.

7. У поезії «Мій дух як ніч...» переосмислено:

- а) Псалом 55 Старого Заповіту;
- б) біблійний мотив братовбивства;
- в) історію про царя Саула і співця Давида;
- г) легенду про Лазаря.

8. Під час подорожі Чайльд Гарольд (поема «Паломництво Чайльд Гарольда») не відвідав:

- а) Грецію;
- б) Іспанію;
- в) Росію;
- г) Португалію.

9. Основний композиційний прийом поеми «Паломництво Чайльд Гарольда»:

- а) подорож;
- б) сон;
- в) подорож уві сні.

10. У прощальній пісні Чайльд Гарольда виражено:

- а) почуття відчуженості і безпритульності;

- б) почуття задоволення;
- в) почуття патріотизму;
- г) почуття кохання.

11. Історія виходу друком поеми «Паломництво Чайльд Гарольда» включає такі епізоди:

- а) усі пісні надруковано у 1812 р.;
- б) перші дві пісні надруковано у 1812 р.; третю та четверту датовано 1818 р.;
- в) перші дві пісні надруковано у 1812 р., третю і четверту датовано 1817 р.;
- г) перші дві пісні надруковано у 1812 р.; третя – у 1817 р. і четверту датовано 1818 р.

12. Про польського короля Яна Казимира та шведського короля Карла XII йдеться у:

- а) поемі «Паломництво Чайльд Гарольда»;
- б) вірші «Прометей»;
- в) вірші «Мій дух як ніч...»;
- г) поемі «Мазепа».

13. Інформацію про Мазепу Дж. Байрон узяв із:

- а) передмови до драми «Кромвель» В. Гюго;
- б) праці Вольтера «Історія Карла XII»;
- в) праці Вольтера «Карл XII в Україні»;
- г) передмови В. Скотта до роману «Айвенго».

14. Про які події не йдеться в поемі «Мазепа»:

- а) поразку шведів під Полтавою;
- б) жорстке покарання від короля Яна Казимира;
- в) війни під супроводом Богдана Хмельницького.

15. У головній частині поеми «Мазепа» йдеться про:

- а) поведінку шведів під час військових подій;
- б) військо короля Яна Казимира;
- в) війни під супроводом Богдана Хмельницького;

г) кохання Мазепи і дружини старого аристократа Терези.

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	Г
2	В
3	Г
4	В
5	а
6	а
7	в
8	в
9	а
10	а
11	Г
12	Г
13	б
14	в
15	Г

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf
3. Ніколенко О. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло : Посібник для вчителя. Харків : Ранок Веста, 2003. 176 с.

Допоміжна

4. Братко В. «Українська» тема. Поема Джорджа Байрона «Мазепа», її історична основа та романтичний міф: риси романтичного героя в образі Мазеви. *Зарубіжна література в школах України*. 2007. № 8. С. 19-23.
5. Горбонос О., Ващенко О. Україна як складова авторського світообразу поеми Дж. Г. Байрона «Мазепа»: синхронно-художній аспект. *Вісник Дніпропетровського Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2013. № 2 (6). С. 113-117. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2013/2/15.pdf>
6. Дітькова С. Лорд Байрон – людина-легенда. *Зарубіжна література в школах України*. 2008. № 12. С. 5-9.
7. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : збірник статей. Ніжин : ТОВ Аспект-поліграф, 2005. 172 с.
8. Наливайко Д. Поема «Мазепа» в контексті творчості Байрона і європейського романтизму. *Всесвітня література та культура*. 2006. № 6. С. 14-21.
9. Павличко С. Байрон : нарис життя і творчості. Київ : Дніпро, 1989. 196 с.
10. Рева І. Функції іронії у поемі Дж. Г. Байрона «Паломництво Чайльда Гарольда». *Science and Education a New Dimension. Philology*. V(40), Issue: 144, 2017. С. 49-51. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/i._a._rewa_functions_of_the_irony_in_the_poem_%C2%ABchilde_harold%E2%80%99s_pilgrimage%C2%BB_by_j._g._byron.pdf

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема: Особливості художньої інтерпретації історичних реалій у романі В. Скотта «Айвенго»

Мета заняття:

поглибити уявлення студентів про творчий шлях, літературні здобутки В. Скотта; визначити художні особливості історичних романів митця; сприяти розширенню історико-культурного тезаурусу студентів шляхом апелювання до історичних констант; розвивати навички аналізу культурно-мистецьких явищ.

Опорні поняття:

історичний роман, історизм, архаїзми, історична епоха, місцевий колорит.

? Питання для аналізу та осмислення

- Вальтерскоттівська течія європейського романтизму. Провідні ознаки.
- Життєпис В. Скотта, основні художні здобутки.
- Жанр історичного роману у творчості митця. Особливості створення історичного колориту в прозі автора.
- Специфіка історизму в романі «Айвенго». Відтворення звичаїв Середньовіччя. Зв'язок із фольклором (англійські балади про Робіна Гуда, балади про короля Річарда Левине Серце). Художнє втілення теми боротьби саксів проти норманів. Реальні історичні особи у творі (Річард Левове Серце, принц Джон). Характеристика образу Айвенго.

Практичні та творчі завдання

- Прокоментуйте характеристику вальтерскоттівської течії, що запропонована в книзі Д. Наливайко та К. Шахової: «Ще однією визначною течією пізнього романтизму є «вальтерскоттівська», яка зосередилася цілковито на історичній тематиці, на розробці жанру історичного роману, а також історичної поеми і драми <...>. «Вальтерскоттівська течія» повністю належить до «зовнішнього романтизму», передусім з нею пов'язані здобутки цього напрямку в художньому освоєнні суспільно-історичної дійсності й людини» [2, с. 25].

- Поміркуйте, кого з українських тогочасних письменників можна віднести до цієї течії?
- Використовуючи матеріал передмови та присвяти В. Скотта, схарактеризуйте погляди митця на специфіку застосування автором історичного твору скарбів рідної мови.
- Події якої історичної доби зображено в романі? Заповніть таблицю «Особливості створення історичного колориту в романі «Айвенго» В. Скотта».

Засоби передачі історичного колориту	Приклади з твору
Опис історичних подій	
Зображення історичних персонажів	
Опис звичаїв та традицій	
Опис житла, побуту, житла, одягу	
Уведення архаїзмів, історизмів, варваризмів тощо	
Відтворення поведінкових норм представників різних соціальних прошарків	

- Поміркуйте, чи можна стверджувати, що Айвенго знав та дотримувався кодексу лицаря? Для повноти відповіді ознайомтеся зі змінами лицарського кодексу: «У феодальному суспільстві XII століття лицарські цінності остаточно систематизовано, вони набули широкого етичного звучання, універсального характеру. Якщо в епоху раннього Середньовіччя вартісними для цього прошарку були виключно військово-героїчні досягнення, то нова епоха сформувала цілу систему поглядів на різноманітні життєві ситуації, окреслила етико-естетичні ідеали. Суворий воїн поступово перетворився на

вишуканого лицаря, що мав відповідати новим вимогам, які диктував придворний етикет – куртуазія. Вона включала в себе витончені манери, суворі поведінкові приписи, здатність сприймати прекрасне, мати почуття міри, вміння виявити свої почуття до прекрасної дами тощо» [8, с. 101-102].

- Доберіть інформацію про історію Англії XII ст., звертаючи увагу на особливості життя різних верств населення. Порівняйте зібраний матеріал із художнім зображенням. За матеріалами твору доберіть цитати щодо відтворення соціальних аспектів життя трьох основних груп населення Середньовіччя («тих, що воюють» – лицарства, «тих, що працюють» – селяни, торговці та ін., «тих, що моляться» – священнослужителі).

- На матеріалі епізодів, у яких розкрито боротьбу селян із норманськими завойовниками, простежте особливості романтичного осмислення теми народу і свободи.

- Схарактеризуйте, як зображено образи історичних осіб у творі. Порівняйте описи з портретами. При роботі користуйтеся науковим коментарем щодо діяльності видатних постатей, відтворених у романі (наведено нижче завдань).

Науковий коментар

Річард I Плантагенет був сином Генріха II та Елеонори Аквітанської. Він правив Англією трохи більше десяти років (від 1189 р. до 1199 р.). Цей діяч мав зв'язок із Україною. Його прабабуся – праонука київського князя Ярослава Мудрого.

Відомі прізвиська цього діяча, одне з яких – Король Річард Левине Серце. Його він отримав за такі чесноти, як: сміливість, хоробрість, відвагу, рішучість, дієвість тощо, так і за виявлену жорстокість під час військового походу. А прізвисько Річард Ні-і-Так характеризує цю персону як догідливого співрозмовника, здатного розділяти позицію іншої сторони, схилитися до наведених аргументів.

У всесвітню історію він увійшов як організатор ряду військових виступів, один із ініціаторів Третього Хрестового походу. Під час цих подій він уславив себе низкою перемог, звеличив як відповідального, сильного, відважного воїна.

Принц Джон – молодший брат Короля Річарда Левине Серце. Через відсутність земельних володінь його називали Іоанном Безземельним, адже батько не наділив його подібною власністю. Прізвисько М'який Меч він отримав через свою нерішучість, деяку непевність, політичну алогічність. Ці якості впливали на військові поразки. Принц Джон намагався захопити трон за відсутності Короля Річарда I в Англії. Коли останній повернувся з полону, він змістив брата та конфіскував усі землі. Все ж таки після смерті Річарда Левиного Серця принц Джон був коронований.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Драматична поема у шести піснях «Пісня останнього менестреля» належить перу:

- а) В. Скотта;
- б) Дж. Байрона;
- в) Г. Гейне;
- г) В. Вордсворта.

2. В історичних романах В. Скотта події переважно відбуваються в:

- а) Англії доби Середньовіччя;
- б) Шотландії XIV-XIX століть;

- в) Франції XIX століття;
- г) Візантії різних часів.

3. У результаті збирання фольклору В. Скотт видав:

- а) ряд історичних романів;
- б) поетичний цикл «Шотландський фольклор»;
- в) тритомну збірку «Пісні шотландського кордону»;
- г) збірку «Пісні і балади».

4. Особливості зображуваної епохи В. Скотт у романах відтворює за допомогою:

- а) історичного колориту;
- б) хронологічної точності;
- в) автобіографічної довідки;
- г) екскурсів у минуле.

5. Переважно на історичній тематиці зосередилася течія в літературі романтизму:

- а) історична;
- б) вальтерскоттівська;
- в) архаїчна;
- г) народно-фольклорна.

6. Головними героями історичних романів В. Скотта переважно виступають:

- а) історичні постаті;
- б) політичні діячі;
- в) вигадані особи;
- г) образи правителів держав.

7. Відтворенні історичного колориту не передбачає акцентування на:

- а) згадках про історичні події;
- б) описах одягу та звичаїв зображуваної епохи;
- в) вживанні історизмів та архаїзмів;

г) проєкції подій на майбутнє.

8. У центрі роману «Айвенго» постає:

- а) буденне життя шотландців;
- б) боротьба між англосаксами та норманами;
- в) відданість шотландців своєму клану;
- г) міжконфесійна ворожнеча.

9. Першим історичним романом В. Скотта є:

- а) «Веверлі»;
- б) «Пісні шотландського кордону»;
- в) «Роб Рой»;
- г) «Айвенго».

10. Сюжет роману «Айвенго» розгортається на тлі подій, коли:

- а) король Ричард Левине Серце вирушає у хрестовий похід;
- б) король Ричард Левине Серце з перемогою та великими почестями повертається з хрестового походу;
- в) король Ричард Левине Серце таємно повертається з хрестового походу;
- г) король Ричард Левине Серце відмовляється від участі у хрестовому поході.

11. Серед розбійників не було (роман «Айвенго»):

- а) Мельник;
- б) Локслі;
- в) абат Тук;
- г) пріор Еймер.

12. Кульмінацією роману «Айвенго» є:

- а) повернення престолу Річарду;
- б) суд над Ребеккою;
- в) поєдинок між Айвенго і Буагільбером;
- г) весілля Айвенго.

13. Нормани представлені у творі «Айвенго» такими образами:

- а) король Річард, Седрік Сакс, принц Джон;

- б) король Річард, пріор Еймер, принц Джон;
- в) король Річард, Айвенго, принц Джон;
- г) король Річард, Ісаак, принц Джон.

14. Айвенго виступав на турнірі під іменем:

- а) Позбавлений спадщини;
- б) Позбавлений батьківщини;
- в) Позбавлений сорому;
- г) Позбавлений нащадків.

15. Інтерпретація англійської балади про Робіна Гуда вплинула на зображення образу:

- а) Айвенго;
- б) Ісаака;
- в) Локслі;
- г) короля Річарда.

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	а
2	б
3	в
4	а
5	б
6	в
7	г
8	б
9	а
10	в
11	г
12	в
13	б
14	а
15	в

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf (дата звернення 20.01.2020).
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf

Допоміжна

3. Білякович Л. Історичний жанр як теоретико-літературна проблема. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2017. № 35. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/11725/0>
4. Зайцева П. Метатекст у структурі роману В. Скотта «Айвенго». *Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури* : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих учених (28 квітня 2015 р.). Маріуполь : МДУ, 2015. Частина II. С. 111-112. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2015/mariupolskij_molodizhnij_forum_2015_chastina_2.pdf
5. Лімборська С. Історія і доля людини : урок за романом В. Скотта «Айвенго». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2009. № 2. С. 12-13.
6. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : збірник статей. Ніжин : ТОВ Аспект-поліграф, 2005. 172 с.
7. Усі зарубіжні письменники / упоряд. О. Міхільов та ін. Харків : Торсінг плюс, 2006. 384 с.

8. Яременко Н., Коломієць Н. Історія зарубіжної літератури: Епоха Середніх віків та Відродження. Кривий Ріг, 2012. 184 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1890>

ТЕМА 1.4. ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНІ ПОШУКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДОБИ РОМАНТИЗМУ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема: В. Гюго як визначний романіст французького романтизму

Мета заняття:

розширити знання про життєвий шлях, літературні здобутки В. Гюго; розкрити ідейно-художні особливості роману «Собор Паризької богоматері»; розвивати навички аналізу великих прозових творів, сприяти формуванню людяності, почуття гуманізму.

Опорні поняття:

естетичний маніфест, роман, історичний колорит, контраст, гротеск.

? Питання для аналізу та осмислення

- Віхи життя і творчості В. Гюго. Жанровий діапазон творчості письменника.
- Естетичні погляди митця. Історична (визначення основних етапів розвитку суспільства та літератури) та теоретична (формулювання провідних засад романтичної художньої системи) частини передмови до драми «Кромвель».
- Сюжетно-композиційні особливості, тематика роману «Собор Паризької Богоматері». Відтворення історичного колориту у творі. Особливості побудови образної системи. Образ Собору як ідейно-композиційний центр твору.

Практичні та творчі завдання

- Спираючись на передмову до драми «Кромвель», прокоментуйте схему, в якій відбито зв'язок розвитку людства з розвитком літератури. Поміркуйте, чи вдалося митцеві в історичній частині праці передати закономірність переходу до романтизму. Поясніть, чи можна подібний підхід вважати науковим?

- У передмові до драми «Кромвель» митець потрактував такі романтичні прийоми, як: гротеск і контраст. Знайдіть авторські визначення цих понять. Поміркуйте, яку роль у поезиці твору відіграють ці засоби.

- Доведіть, що роман «Собор Паризької Богоматері» є історичним романом.

- Знайдіть цитати на підтвердження того, що твір містить культурологічні характеристики, притаманні добі Середньовіччя (вплив церкви, ставлення до відьом, винайдення книгодрукування тощо).

- У наведену інформацію про роман «Собор Паризької Богоматері» вставте пропущені слова.

Події в романі відбуваються в _____ столітті, яке назвають «переломним періодом» в розвитку Франції. У творі чітко датовано початок дії – це ___ січня 1482 року. Теорія романтичного гротеску в романі знайшла художнє втілення в образі _____. Образ танцівниці _____ увібрав ознаки культури ренесансу, яка змінила середньовічне аскетичне бачення людської природи.

- Поміркуйте над тим, як у творі осмислено мотив долі (фатуму). Аргументуйте свою думку.

- Доведіть або спростуйте твердження: художній світ роману «Собор Паризької Богоматері» В. Гюго характеризується відтворенням дійсності в контрастах та зіткненнях, адже саме такий підхід до зображення реальності в передмові до «Кромвеля» митець назвав провідним принципом романтичної поезики.
- Прочитайте вірш М. Рильського «Есмеральда», в якому інтерпретовано події твору. Які складові художнього світу роману увиразнено в поезії?

Есмеральда

Шаліє вихор полум'я і змори:
 Коза, та бубон, та циганський стрій.
 П'єр Гренгуар, високий і худий,
 Уже забув містерії і хори.
 Реве юрба, мов різнобарвний рій:
 Пани, старці, войовники, актори.
 Так всі річки у повновладне море
 Вливаються, як многохвостий змії.
 Дівочий стан приваблює і надить
 Перед собором, де ряди химер
 Зібралися холодну раду радить.
 Він на коні, прекрасний Шатопер!
 Але вгорі, в стрілчастій амбразурі,
 Палають очі горді і похмурі. [8, с. 142].

- Простежте еволюцію образу Квазімодо. Знайдіть відповідні цитати. Заповніть таблицю.

Етапи еволюції образу	Цитатний матеріал
Істота, що ледве нагадує людину	
«Вірний пес», раб, що служить господарю	

Початок переродження (сцена біля ганебного стовпа)	
Пробудження моральної свідомості	

• Спираючись на зображення Собору, наведеного цитатного матеріалу охарактеризуйте роль і місце цієї культової споруди в художньому світі роману. При роботі користуйтеся науковим коментарем щодо архітектурних особливостей, історії побудови Собору (наведено нижче завдань).

«...храм набирав химерного надприродного, жахливого вигляду. Тут і там роззявлялися пащеки, спалахували очі, чути було гавкіт, сичання і виття кам'яних псів, зміїв і драконів, які, витягнувши шиї і широко відкривши пащі, день і ніч стережуть суворий Собор»

«... сама церква, цей величезний Собор, що з усіх боків її обнімав, охороняв і зберігав, діяв цілюще. Величні лінії її архітектури, релігійний характер усіх предметів, що оточували молоду дівчину, благочестиві і світлі думки, які ніби видихало це каміння з усіх пор, благотворно впливали на неї всупереч її волі»

«Старовинний храм, увесь тріпотливий і дзвінкий, був сповнений нестихаючою веселістю дзвонів. У ньому постійно відчувалася присутність якогось гомінкого і свавільного духу, що виспівував усіма цими мідними вустами»

«Все це <...> чудовий твір спільних зусиль цілої епохи, на кожному камені якої відбиті сотні виявів фантазії робітника, керованої генієм художника; одне слово, рід могутнього і плідного творіння людського, подібного до творіння Божественного, у якого воно перейняло його подвійний характер: різноманітність і вічність»

«...йому здалося, що церква теж захиталася, заворушилася, зарухалась, ожила, що кожна товста колона перетворилася на величезну лапу, яка тупала по підлозі своєю широкою кам'яною стопою, і що весь гігантський Собор перетворився в казкового слона, який пихтів і ступав своїми колонами-ногами»

«Сидячи навпочіпки перед якоюсь із цих статуй, він інколи годинами розмовляв з нею. Коли хтось приходив, він утихав, немов коханець, зненацька захоплений під час серенади. Собор заміняв йому не тільки людей, але й увесь світ, усе, що існує»

- Поміркуйте над тим, що покладено в ідейну основу твору «Собор Паризької Богоматері»: погляд на історичний процес як протистояння опозицій добра та зла, філософське тлумачення людської природи чи прагнення художньо передати політичну ситуацію. Вибір аргументуйте.
- Одна з важливих ідей твору – антиклерикальна. Назвіть образ, у якому вона втілюється. Вибір вмотивуйте.
- Доберіть із твору цитати, які, на вашу думку, найбільше характеризують запропоновані ілюстрації.

- Розкрийте особливості інтермедіального прочитання твору. Зробіть порівняльний аналіз прочитаного твору та однойменної екранізації режисеру Ж. Деланнуа, мультфільму «Горбань із Нотр-Даму», опери («Есмеральда» О. Даргомижського, «Квазімодо» Ф. Пендреля), мюзіклу «Notre-Dame de Paris», балету («Есмеральда» Ц. Пуні) та ін. (варіант порівняння на вибір студента).

Науковий коментар

Собор Паризької Богоматері побудований на острові Сіте, що омивається Сеною. У цьому місті раніше розташовувався храм верховного бога Юпітера, що належав ще добі давніх римлян; потім – базиліка Святого Стефана. Символічно у фундамент споруди перші цеглини заклали король Людовік VII та папа Олександр III. Матеріальні витрати за будову взяли на

себе правляча верхівка, церковники та прості громадяни, які також надсилали певні кошти.

Одним із впливових єпископів того часу був М. де Сюллі (користувався заступництвом короля Людовіка VII). За оповідями він, побачивши уві сні цю споруду, замалював її, узгодив усі деталі та організував будівництво. За його розпорядженням знести базилику Святого Стефана, що вже піддавалася руйнуванню.

Початок будівництва припадає на 1163 р. У 1182 р. відбулося освячення головного вівтаря. У цілому зведення споруди тривало близько двохсот років. Історики називають дві важливі дати в цьому процесі:

1250 р. – час завершення побудови споруди,

1345 р. – остаточне закінчення робіт.

Із 1250 – 1260-х рр. до роботи над фасадом та оздобленням споруди приєдналися архітектори П. де Монтрей та Ж. де Шелль. Архітектурне рішення споруди переважно має готичні ознаки, але можна простежити і вкраплення романського стилю.

Вражаючими є розміри Собору Паризької Богоматері. Його висота – близько тридцяти п'яти метрів. А дзвіниці заввишки сягають шістдесят дев'яти метрів. Ширина забудівлі – сорок вісім метрів.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Позначте твір, у передмові до якого В. Гюго висвітлив свої естетичні принципи:

- а) роман «Знедолені»;
- б) драма «Кромвель»;
- в) роман «Собор Паризької Богоматері»;
- г) п'єса «Ернані».

2. У якій із сфер літературної діяльності не проявив свій талант В. Гюго:

- а) драматургія;

- б) поезія;
- в) публіцистика;
- г) фольклористика.

3. Поетична збірка, авторство якої не належить В. Гюго:

- а) «Орієнталії»;
- б) «Осіньні листя»;
- в) «Пісні сутінок»;
- г) «Весна і оновлення».

4. Позначте літературне поняття, визначенню якого Гюго відводить чільне місце в праці, яку критики назвали «маніфестом французького романтизму»:

- а) гротеск;
- б) метафора;
- в) сатира;
- г) гіпербола.

5. За жанром «Собор Паризької Богоматері»:

- а) філософський роман;
- б) соціально-психологічний роман;
- в) історичний роман;
- г) автобіографічний роман.

6. У «Соборі Паризької Богоматері» зображено епоху:

- а) Середніх віків;
- б) 1 пол. XIX ст.;
- в) античності;
- г) Реставрації у Франції.

7. Назвіть ім'я священника, що кохав Есмеральду:

- а) П'єр Гренгуар;
- б) Пендрель;
- в) Пакетта Шантфлері;

г) Клод Фролло.

8. Назвіть ім'я матері головної героїні роману «Собор Паризької Богоматері»:

- а) Гудула;
- б) Агнеса;
- в) Рубі;
- г) Жаклін.

9. Есмеральда це:

- а) дівчина, яку колись викрали цигани та виховали її, була акторкою, брала участь у вуличних виставах;
- б) дівчина, яку колись викрали цигани та виховали її, була танцівницею на вулицях, показувала примітивні фокуси, виступала зі своєю кізочкою;
- в) дівчина, яку колись викрали цигани та виховали її, заробляла дрібною торгівлею;
- г) дівчина, яку колись викрали цигани та виховали її, творча натура, авторка ряду популярних творів.

10. Вирок дзвонарю виніс суддя:

- а) Гренгуар;
- б) Шатопер;
- в) Даніель;
- г) Флоріан.

11. Козу Есмеральди звали:

- а) Муря;
- б) Джалі;
- в) Раїна;
- г) Тахміна.

12. Під час свята Дурнів Папою дурнів став:

- а) Клопен Трульфу;
- б) Квазімодо;

- в) Флер-де-Ліс;
- г) Шанфлері.

13. Процес духовної трансформації Квазімодо розпочинається з епізоду, коли:

- а) його обрали Папою Дурнів;
- б) він намагається скинути Клода Фролло з Собору;
- в) Есмеральда підносить воду дзвонареві біля ганебного стовпа;
- г) Клод Фролло дозволив виконувати обов'язки дзвонаря.

14. Образом-символом моральності, духовної чистоти, християнської культури, яка має відродити людство у романі «Собор Паризької Богоматері» є:

- а) Собор;
- б) дзвонар;
- в) архідиякон;
- г) кардинал.

15. Квазімодо після того, як зіштовхнув Клода Фролло з Собору, сказав:

- а) «Ненавиджу»;
- б) «Таку смерть ти заслужив»;
- в) «Ось усе, що я любив»;
- г) «Я тобі помстився».

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	б
2	г
3	г
4	а
5	в
6	а
7	г
8	а
9	б
10	г

11	б
12	б
13	в
14	а
15	в

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан , 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf

Допоміжна

3. Артемова Л. Доля, що вирішує все: Гюго В. «Собор Паризької богоматері». *Зарубіжна література в школах України*. 2005. № 3. С. 6-9.
4. Артюшенко К., Крєтова О. Тема краси та потворності у романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019»*. 2019, pp. 523-524. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/3397/1/rodzinka_2_2019-523-524.pdf
5. Баратова Т. Гюго Віктор. Собор Паризької Богоматері. *Зарубіжна література в школах України*. 2006. № 1. С. 96-102.
6. Бодик О. Рецепція софійності в романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005, С. 142-148. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/26334/1/Bodyk_142-148.pdf

7. Ганич Н. Віктор Гюго. «Собор Паризької Богоматері»: З практики вивчення романтичного історичного роману. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2003. № 2. С. 37-41
8. Рильський М. Сонети. Київ : Молодь, 1974. 197 с.
9. Рогозинський В. В. Гюго і його «кам'яна симфонія». *Всесвітня література та культура середніх навчальних закладах України*. 2001. № 3. С. 33-41.

ТЕМА 1.5. ПОЛЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА І ПОЛ. ХІХ СТ.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема: Поетичні грані творчості А. Міцкевича

Мета заняття:

збагатити знання про основні етапи творчості, художні здобутки А. Міцкевича; розкрити ідейно-художні особливості циклу «Кримські сонети» та балади «Свितязь»; розвивати навички аналізу культурно-мистецьких явищ, сприяти формуванню почуття патріотизму.

Опорні поняття:

сонет, сонетний цикл, образи-символи, балада.

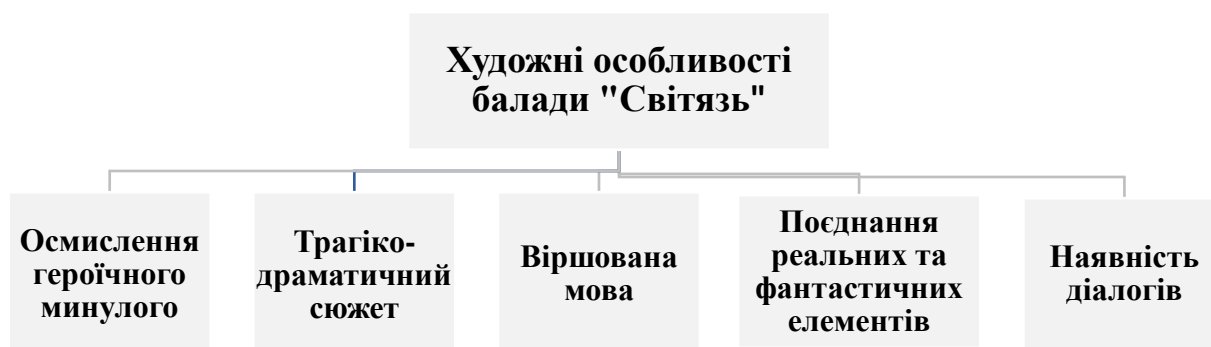
Питання для аналізу та осмислення

- Особливості творчості А. Міцкевича а контексті розвитку польського романтизму.
- Відтворення боротьби за незалежність у творі «Свितязь». Образи-символи, фольклорні елементи в баладі.
- Історія написання, тематичний діапазон, структура циклу «Кримські сонети». Жанрові особливості поетичного циклу. Еволюція образу ліричного героя циклу.

- А. Міцкевич і Україна (перебування письменника в Україні, зацікавлення українських перекладачів творчістю митця, музеї та пам'ятники поету).

Практичні та творчі завдання

- Познайомтеся зі статтею О. Астаф'єва «Творчість Адама Міцкевича у рецепції Івана Франка», розкрийте погляд українського письменника на художні здобутки польського поета. Прокоментуйте статтю «Поет зради» І. Франка про А. Міцкевича, доберіть матеріали, що розкривають реакцію громадськості на її вихід.
- Спираючись на представлену схему, прокоментуйте баладні елементи у творі «Світоч».

- Знайдіть цитати в баладі, у яких зустрічається фольклорна символіка кольорів. Поясніть особливості індивідуально-образної інтерпретації цих елементів у творі.
- Познайомтеся зі статтею О. Астаф'єва «Творчість Тараса Шевченка та Адама Міцкевича як діалог культур».

Зробіть висновок щодо близькості ідейно-художнього звучання ранніх балад митців, особливостей романтичного героя.

- Прокоментуйте висловлення О. Вечірко: «Ліричний герой «Кримських сонетів» – це романтичний автопортрет, створений Міцкевичем, він наділений усіма відмінними рисами романтика – це герой-вигнанець, який відчувається самотнім і загубленим, сповнений гіркотою й стражданням; це герой-мандрівник, що перебуває у полоні нових вражень, зворушений величчю кримської природи, яка одночасно стала для нього джерелом жаданої душевної рівноваги і тлом для його роздумів; це герой-пілігрим, занурений у філософські шукання, він не просто мандрівник (а тим більше не безжурний турист)» [7, с. 460].

- Проведіть паралелі з іншими творами європейського романтизму, де герой під час мандрівки намагається знайти істину, сенс життя. Що спільного в світосприйнятті героя-паломника та героя-пілігрима?

- Спираючись на пропонований візуальний контент, оберіть цитати, які розкривають особливості місцевості та створіть інтерактивну карту подорожі Кримом А. Міцкевича. Візуалізація цього літературного матеріалу можлива на різних платформах: Glogster, Thing Link, ArcGIS Online, RoundMe тощо. Під час виконання завдання користуйтеся науковим коментарем щодо мандрівки митця півостровом (наведено нижче завдань).

"Акерманські степи"

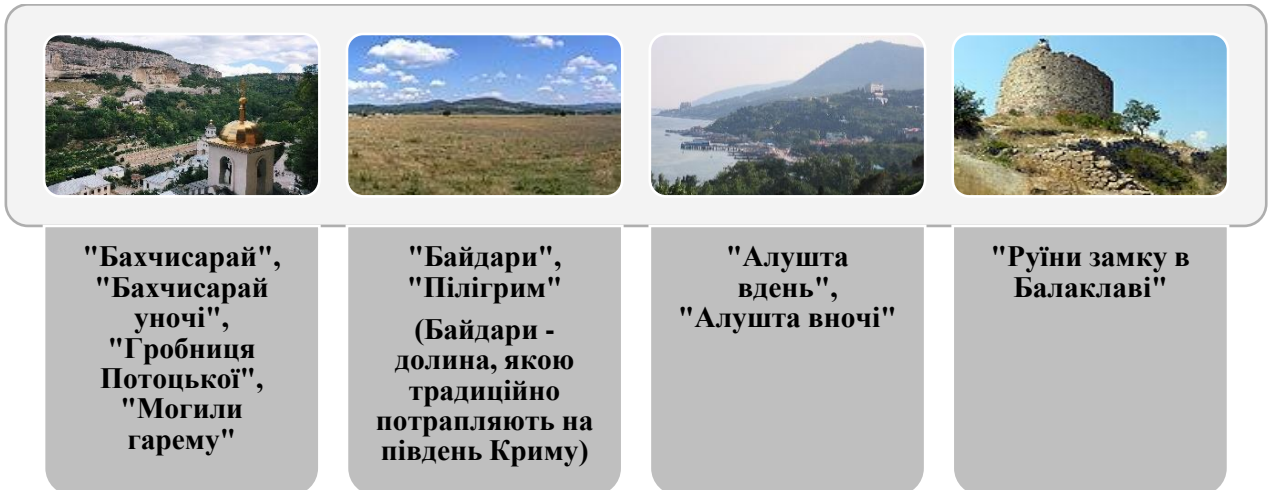
"Плавба"

"Вигляд гір із степів Козлова" (сучасна Євпаторія)

"Чатир-Даг"

- Знайдіть у текстах творів «Акерманські степи», «Плавба», «Гробниця Потоцької», «Пілігрим» та ін. звернення до рідної країни митця.
- Охарактеризуйте етапи еволюції ліричного суб'єкта, окресліть ідеал митця.

Науковий коментар

Через участь А. Міцкевича в таємних організаціях філоматів та філаретів, його разом із іншими учасниками (більше ста осіб) було заарештовано. У 1924 р. за вироком суду письменник мав покинути Литву та поселитися в центральних губерніях Росії.

У 1825 р. відбулася подорож А. Міцкевича Кримом. Вона тривала два місяці. Мандрівка лишила значний слід у літературі – поетичний цикл «Кримські сонети», що складається з вісімнадцяти сонетів.

У центрі уваги автора постають яскраві містини півострову. Зображення природи в поезіях циклу сповнено різноманітних барв та звуків, що несуть конкретний емоційний заряд. Подібні замальовки утворюють особливий романтичний світ та виконують ряд функцій:

- сприяють увиразненню почуттів та переживань ліричного суб'єкта;
- втілюють ідею нездоланної сили життя та гармонії;

- слугують засобом інакомовності, розкриваючи певні грані суспільного життя;
- увиразнюють ідею вічного прагнення до недосяжного ідеалу.

У фокусі зображення постали різні географічні об'єкти Криму: акерманські степи та маяк на березі Дністровського лиману, мис Тарханкут на заході Кримського півострова, палац хана Гірея в Бахчисараї, містечко-фортецю Чуфут-Кале, гора Аю-Даг та ін. Попри неперевершену красу природи півострова серце ліричного суб'єкта звернено до Литви. У сонетах «Акерманські степи», «Пілігрим», «Гробниця Потоцької» та ін. звучить тема любові до рідної землі. Крим і Литва протиставляються не за географічними чи природними ознаками, а за ступенем духовної близькості, спорідненості з внутрішнім світом суб'єкта лірики. Саме з Литвою пов'язані його переживання, болі та надії.

Глибока внутрішня боротьба, що відбувається в душі ліричного героя, викликана невідповідністю мрії та дійсності. Пройшовши через духовну загибель, переживши невичерпну тугу, відчувши темряву розпачу, він знайшов у собі сили відродитися, усвідомив справжню істину. Її зміст полягає в тому, що творчість здатна подолати неволю, розрадити відчай, вилікувати зранену душу.

Тестові завдання для самоперевірки

1. А. Міцкевич брав участь у таємних організаціях:

- а) «Товариство шубраців» (голяків), «Товариство філоматів» (друзів наук);
- б) «Товариство шубраців» (голяків), «Товариство філателістів»;
- в) «Товариство філаретів» (любителів чесноти), «Товариство відповідальних»;
- г) «Товариство митців», «Товариство літераторів».

2. За участь у таємних організаціях митець зазнав:

- а) заборони друкувати твори впродовж 5 років;
- б) переслідувань;

- в) заборони друкувати твори впродовж 3 років;
- г) арешту.

3. За рішенням суду як активний учасник таємних організацій

А. Міцкевич повинен:

- а) виїхати з Литви в центральні губернії Росії;
- б) перебувати під наглядом;
- в) відмовитися від літературної діяльності;
- г) сплатити штраф.

4. Під час заслання в Росію митець потоваришував із:

- а) поетами-декабристами;
- б) богемно налаштованою молоддю;
- в) провідними театральними діячами;
- г) провідними політичними діячами.

5. «Кримські сонети» – це:

- а) поетичний цикл;
- б) поема;
- в) цикл балад;
- г) зібрання фольклорних творів.

6. Провідна думка «Кримських сонетів»:

- а) туга за батьківщиною;
- б) оспівування кохання, яке можливе лише в Криму;
- в) сум за нерозділеним коханням;
- г) зображення прекрасної природи Криму.

7. У художньому світі «Кримських сонетах» наявне протиставлення:

- а) земля – небо;
- б) світ природи – світ людей;
- в) «країна розкошів» – край «з трясовиною»;
- г) тілесне – духовне.

8. Специфічною ознакою «Кримських сонетів» є:

- а) історичний колорит;
- б) фольклористичні вкраплення;
- в) східна екзотика;
- г) етнологічне спрямування.

9. Ліричного героя «Кримських сонетів» автор називає:

- а) птахом;
- б) смутним перехожим;
- в) моряком;
- г) пілігримом.

10. У сонеті «Бахчисарай» провідним є мотив:

- а) краси природи;
- б) самотності;
- в) пустки, занепаду;
- г) кохання.

11. В основі сонету, що має такі рядки:

Зів'яла ти в краю, завітчанім весною,
Трояндо молода, бо линули в імлі
Від тебе юні дні, злотисті мотилі,
І спогадів черву лишали за собою
Чому так світяться громадою ясною
Зірки, до польської обернені землі?
Чи то не погляд твій, в печалі, у жалі,
Сліди повипікав огненною сльозою?

покладено:

- а) легенду про політичних вигнанців-поляків;
- б) переказ про невідому невірлицю;
- в) історію про те, що в гробниці похована грузинка;
- г) легенду про Марію (польки з роду Потоцьких).

12. Ідейним центром «Кримських сонетів» прийнято вважати твір:

а) «Вигляд гір із степів Козлова»;

б) «Чатир-Даг»;

в) «Пілігрим»;

г) «Гробниця Потоцької».

13. Твір А. Міцкевича «Світязь» за жанром:

а) сонет;

б) дума;

в) поема;

г) балада.

14. У творі «Світязь» автором зображено образи білих купав:

Мов сніжно-білі метелики, линуть

Скрізь над водою німою,

В листі зеленім, як віття ялини,

Всипане снігом зимою.

Образ чарівний дівочої цноти

Барви квіток затаїли

Тут їх життя обминають турботи,

Смерті незборної сили

Вони є символами:

а) чистоти озера;

б) вічної любові;

в) невинних жертв (жінок та дівчат), які в прагненні до волі обрали смерть;

г) полонених дівчат.

15. Імена головних героїв твору «Світязь»:

а) Світязь та Верес;

б) імена відсутні;

в) Світязь та Фенікс;

г) Фенікс та Уміль.

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	а
2	г
3	а
4	а
5	а
6	а
7	в
8	в
9	г
10	в
11	г
12	в
13	г
14	в
15	б

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf
3. Ніколенко О. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло : Посібник для вчителя. Харків : Ранок Веста, 2003. 176 с.

Допоміжна

4. Астаф'єв О. Творчість Адама Міцкевича у рецепції Івана Франка. *Київські полоністичні студії*. 2010. Т. XVI. С. 69-92. URL: file:///C:/Users/User/Pictures/kps_2010_16_10.pdf

5. Астаф'єв О. Творчість Тараса Шевченка та Адама Міцкевича як діалог культур. *Слово і час*. 2006. № 6 С. 7-15. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/171234/03-Astafyev.pdf?sequence=1>
6. Братко В. Інтегрований урок за циклом «Кримські сонети» Адама Міцкевича, 9 клас. *Зарубіжна література в школах України*. 2008. № 12. С. 24-27.
7. Вечірко О. Художній світ «Кримських сонетів» Адама Міцкевича: методичний аспект. *Наукові записки ЦДПУ*. Серія : Філологічні науки. Кропивницький : Код, 2018. Випуск 165. С. 458-462.
8. Ковбасенко Ю. Адам Міцкевич, Олександр Пушкін, Тарас Шевченко: візія національної ідентичності, місце в літературному каноні. *TeKa Komisji Polsko-Ukraińskich Związków*. 2018. Р. 1-20. https://www.researchgate.net/profile/Yuri-Kovbasenko/publication/337908325_02_Kovbasenko_Yuriy_Adam_Mickevic_Oleksandr_Puskin_Taras_Sevcenko_vizia_nacionalnoi_identycznosti_misce_v_literaturnomu_kanoni/links/5df23aa5299bf10bc354d4d6/02
9. Стріха М. Наш Міцкевич. *Київська Русь*. 2007. Кн. 7(XVI). С. 125-134.

ТЕМА 1.7. СВОЄРІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ США І ПОЛ. ХІХ СТ.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема: Художні домінанти творчості Е. По

Мета заняття:

*розширити знання про життєвий шлях, творчі здобутки Е. По;
розкрити ідейно-художні особливості лірики та новелістики автора;
розвивати навички аналізу культурно-мистецьких явищ, сприяти
формуванню людяності, почуття гуманізму.*

Опорні поняття:

новелістика, детектив, містика, жахи, ірраціональне, символ.

? **Питання для аналізу та осмислення**

- Віхи життя Е. По. Вектори літературної діяльності.
- Провідні мотиви лірики митця. Осмислення мотиву смерті у творі «Аннабель Лі». Тема пошуку долі в баладі «Ельдорадо». Художні доміанти поезій (містицизм поеми «Ворон» («Крук»), символізм вірша «Дзвони» та ін.).
- Фантастика, містика, жахи в структурі творів «Падіння будинку Ашерів», «Маска червоної смерті», «Чорний кіт».
- Детективна побудова сюжету у творах «Золотий жук», «Вбивства на вулиці Морг», «Таємниця Марі Роже».

Практичні та творчі завдання

- Ознайомтеся з історією написання поеми «Ворон» («Крук»). Під час виконання завдання користуйтеся науковим коментарем щодо процесу створення цього твору (наведено нижче завдань).
 - Поміркуйте, за допомогою яких художніх прийомів митець створює містичний план твору?
 - Поміркуйте, який образ має окультне трактування в його художній структурі? Що він символізує?
 - Простежте, які художні засоби сприяють створенню похмурої атмосфери, напруженого емоційного темпоритму поеми «Ворон» («Крук»)?
 - Розгляньте запропоновані ілюстрації до твору «Ворон» («Крук»), зіставте їх із змістом твору. Поміркуйте, що об'єднує запропонований візуальний ряд.

Дж. Тенніел (1858 р.)

Г. Доре (1884 р.)

Е. Мане (1875р.)

Г. Доре (1883 р.)

Г. Доре (1884 р.)

Дж. Карлінг (1884 р.)

-
 Ознайомтеся з перекладами твору «Ворон» («Крук») П. Грабовського, Г. Кочура, А. Онишка, М. Зенкевича, В. Марача та ін. Порівняйте на матеріалі останніх рядків твору особливості перекладацької інтерпретації рефрену (слова крука).

«Be that word our sign in parting, bird or fiend,» I shrieked,
 upstarting –
 «Get thee back into the tempest and the Night's Plutonian shore!
 Leave no black plume as a token of that lie thy soul hath spoken!
 Leave my loneliness unbroken! – quit the bust above my door!
 Take thy beak from out my heart, and take thy form from off my
 door!»
 Quoth the Raven, «Nevermore».

And the Raven, never flitting, still is sitting, still is sitting
 On the pallid bust of Pallas just above my chamber door;
 And his eyes have all the seeming of a demon's that is dreamg,
 And the lamplight o'er him streaming throws his shadow on the floor;
 And my soul from out that shadow that lies floating on the floor
 Shall be lifted – nevermore!

<i>(оригінал)</i>	
<p>« <...>Хто б не був ти: птах брехливий А чи Демон, Дух злосливий, Геть від мене! Геть туди, – Проказав я, з місця вставши. – Геть – де Пекло Ночі завше, Не вертайсь мені сюди! Чорніш пір'я твоя злоба, Твоя лжа, твоє «ніколи»; З мого серця вийми дзьоба; Щезни лютий!» Крук поволі Відповів на те: «Ніколи!»</p> <p>З того часу над дверима, Мов примара невмолима, Крук насуплений сидить... Ні спочинку, ні поради: Не спурхає він з Паллади, Сонним Демоном глядить. Горить світло; тремтять тіні Від дверей, хвилюють долі; Топнуть очі в тім тремтінні; Мре від його дух мій кволий, Мре – не збудиться ніколи.</p> <p style="text-align: right;"><i>(Переклад П. Грабовського)</i></p>	<p>І сидить, сидить цей Ворон, вже ні друг мені, ні ворог, На блідім Паллади бюсті чорний, наче знак біди; Й очі зблискують зловісно, й пада тінь його навскісно, Й світло лампи, мов навмисно, множить тінь в тіней ряди. І душа моя в цій тіні, й що полине ввись – не жди: Вже із тінню – назавжди!</p> <p>Будь же проклят ти назавше! – крикнув я, із крісла вставши. – Згинь, примаро, у Плутона царство ночі знов іди! Не лиши й пір'їну чорну – згадку про брехню потворну, Хай скорботи знов огорнуть – бюст звільни цей, пропади! Дзьоб свій вийми з мого серця, в нім надій більш не буди!» Каркнув Ворон: «Ні, не жди!»</p> <p style="text-align: right;"><i>(Переклад М. Зенкевича)</i></p>
<p>Будь же проклят ти назавше! – крикнув я, із крісла вставши. Згинь, примаро, у Плутона царство ночі знов іди! Не лиши й пір'їну чорну – згадку про брехню потворну, Хай скорботи знов огорнуть – бюст звільни цей, пропади! Дзьоб свій вийми з мого серця, в нім надій більш не буди! Каркнув Ворон: «Ні, не жди!»</p> <p>І сидить, сидить цей Ворон, вже ні друг мені, ні ворог, На блідім Паллади бюсті чорний, наче знак біди;</p>	<p>Скинувсь я – "Ворожа птахо! З словом цим з-під мого даху Щезни геть у люту бурю, де Плутонова пітьма! Геть неси і тінь потворну, і оману лихотворну, Вийми з серця дзьоб свій чорний! Місця тут тобі нема! Поверни мою самотність, – місця тут тобі нема! Ворон прокричав: – Дарма!</p> <p>І маячить перед зором чорний Ворон, чорний Ворон На Паллади білім бюсті, душу в розпачі трима. –</p>

<p>Й очі зблискують зловісно, й пада тінь його навскісно, Й світло лампи, мов навмисно, множить тінь в тіней ряди. І душа моя в цій тіні, й що полине ввись – не жди: Вже із тінню – назавжди!</p> <p style="text-align: right;"><i>(Переклад В. Марача)</i></p>	<p>І подібний погляд має тільки демон, що дримає, Світло лампи вирізняє тінь, чорнішу, ніж Пітьма, Й душу визволити з тіні, чорної, немов Пітьма, Не спромога вже – дарма!</p> <p style="text-align: right;"><i>(Переклад А. Онишка)</i></p>
--	--

- Простежте специфіку звучання дзвонів на різних етапах життя (вірш «Дзвони»). Доберіть цитати та укладіть таблицю «Семантика ономатопоетичних утворень поезії «Дзвони» Е. По».

Специфічні тональності дзвонів	Символічні етапи життя людини	Цитати
Срібний дзвін саней	Народження	
Весільні дзвони	Кохання	
Набат	Трагедія	
Похоронний дзвін	Смерть	

- Найпоетичнішою темою лірики митець уважав тему смерті коханої, яку можна відтворювати, апелюючи до традиційних концептів. Поезію «Аннабель Лі» присвячено пам'яті Вірджинії. Зверніться до тексту цього вірша та поясніть ідейно-художнє навантаження біблійних образів у творі.
- Познайомтеся з міфами про країну Ельдорадо. Співставте їх із зображенням омріяного краю в поезії Е. По «Ельдорадо».
- Спираючись на запропоновану схему «Логіка розгортання сюжетів у детективах», проаналізуйте прочитані твори цього жанру Е. По. Поміркуйте, чи всі твори мають подібні структурні елементи?

- Створіть ментальну карту, що розкриває пошуки скарбу в оповіданні «Золотий жук». Візуалізація цього літературного матеріалу можлива на різних платформах: Glogster, Thing Link, ArcGIS Online, RoundMe тощо.

Науковий коментар

В есе «Філософія композиції» Е. По розкрив необхідність застосування логічно продуманого підходу до написання творів літератури. Цей процес митець розкрив на прикладі твору «Ворон», порівнюючи алгоритм роботи з виконанням математичного завдання. Він потрактував вагомість різних рівнів художності, зупинившись на композиційному, мовно-стилістичному, художньо-виражальному, тематичному тощо. Окремо митець вказав на орієнтовні розміри твору, який в ідеалі має бути прочитаний за один «присід». На думку письменника, саме така довжина твору дозволяє сприймати його цілісно.

Із естетичного погляду твір мав балансувати між «смаками натовпу» та «вимогами критики». Автор акцентував на важливості означення провідного настрою твору. На його думку, найбільш виваженим та доречним для лірики є сумний, зажурений, меланхолійний емоційний темпоритм. Цей почуттєвий стан він пов'язував із темою смерті коханої жінки.

Вагомого значення митець надавав етапу подумкового програвання художніх ефектів. Для твору «Ворон» («Крук») він визначився із прийомом рефрену, який мав складатися з одного слова. Короткий за звучанням повтор, на думку автора, на фонетичному рівні звучить виразно та акцентує на певній емоції. Таким словом виявилось «nevermore» (більш ніколи).

Осмилення композиційної організації твору наштовхнуло митця на думку про доречність структури у формі «питання – відповідь». Причому відмову «nevermore» мала озвучувати істота, наділена мовленням. Людина на подібне монотонне повторення не дуже підходила, папуга не викликала потрібний настрій, тому митець швидко визначився із можливим об'єктом, яким і став крук. Цей птах відповідав загальному тону поезії.

Автор підкреслює, що написання поеми він почав із кульмінаційних рядків, які б максимально розкривали відчай ліричного суб'єкта. І саме на цю строфу він орієнтувався при роботі над твором, дотримуючись ритмомелодики, віршової форми, довжини рядків та ін.

Окремі міркування присвячено добору місця дії. Письменник обґрунтовує свій вибір тим, що замкнений звужений хронотоп якнайкраще підходив для такої події. Саме кімната містила в собі сумні спогади та постійно нагадувала про колишнє щастя. Нічна пора доби додавала містицизму та трагічності зображеній ситуації. Контраст емоційного хвилювання та нічного спокою мав увиразнити ірреальність події.

Такі провідні моменти творчої лабораторії розкрив митець на прикладі поеми «Ворон» («Крук»).

Тестові завдання для самоперевірки

1. У праці Е. По «Філософія творчості» йдеться про написання твору:

- а) «Дзвони»;
- б) «Золотий жук»;
- в) «Ворон» («Крук»);
- г) «Маска червоної смерті».

2. «Гротески й арабески» (Е. По) – це:

- а) новела;
- б) двотомна збірка оповідань;
- в) вірш;

г) поема.

3. У творі «Аннабель Лі» провідним є мотив:

- а) весняного оновлення;
- б) єднання з природою;
- в) страждань закоханого, що пов'язані зі смертю жінки;
- г) щасливого кохання.

4. Рядками:

В тихий час глухої ночі вабили ослаблі очі
 Дивовижні та урочі книги давнього письма.
 Я дрімав уже з втоми, та нараз почувся в домі
 Тихий стукіт незнайомий. «Незнайомого пітьма
 То застала у дорозі, – прошептав я . – Так, пітьма,
 Більш нікого тут нема», –

починається твір:

- а) «Дзвони»;
- б) «Ворон» («Крук»);
- в) «Аннабель Лі»;
- г) «Маска червоної смерті».

5. У творі «Дзвони» автором передано різні тональності дзвону, що супроводжують певні етапи людського життя. Який дзвін відтворено у третій частині:

Слухай! Десь тривожний дзвін –
 Бронзи дзвін!
 В тиші лементом безладним враз ударив він!
 І збудив, розбурхав ніч!
 Зойком страху б'ється в ніч!
 З жаху занімів язик,
 Замість слова крик, крик!

- а) набат, який оповіщає про загрозу;

- б) похоронний дзвін;
- в) весільні дзвони;
- г) дзвони санчат.

6. Назвіть прозовий жанр, що є різновидом пригодницької літератури, в основу напружених сюжетів якого покладено розслідування та логіку міркувань слідчого:

- а) пригодницький роман;
- б) детектив;
- в) пригодницько-фантастичне оповідання;
- г) пригодницька повість.

7. Легенду про країну золота та коштовного каміння переосмислено у творі:

- а) «Дзвони»;
- б) «Ворон» («Крук»);
- в) «Ельдорадо»;
- г) «Аннабель Лі».

8. Е. По започаткував жанр:

- а) літературної казки;
- б) історичного роману;
- в) детективний;
- г) психологічного роману.

9. У переліку авторів: А. К. Дойл, А. Крісті, Ж. Сименон, логічно не вистачає імені:

- а) В. Скотта;
- б) Г. Гейне;
- в) Е. Гофмана;
- г) Е. По.

10. Вкажіть ознаку, яка не притаманна малій прозі Е. По:

- а) таємничість;

- б) недомовленість;
- в) психологізм;
- г) міметичність.

11. Знання принципів дешифровки необхідні читачеві твору:

- а) «Золотий жук»;
- б) «Маска червоної смерті»;
- в) «Падіння будинку Ашерів»;
- г) «Вбивства на вулиці Морг».

12. Свої детективи Е. По називав:

- а) «оповідання-викриття»;
- б) «логічні оповідання»;
- в) «оповідання-свідчення»;
- г) «консеквентні оповідання».

13. В основу творів «Золотий жук», «Вбивства на вулиці Морг», «Таємниця Марі Роже» покладено:

- а) принцип універсалізму;
- б) принцип дедуктивного мислення;
- в) принцип повтору;
- г) принцип гедонізму.

14. У переважній більшості детективів Е. По діє слідчий:

- а) Дюпен;
- б) Шерлок Холмс;
- в) міс Марпл;
- г) Ніро Вольф.

15. Теоретичні погляди на літературу в останній рік життя митець розкривав у лекціях, присвячених темі:

- а) «Поетичний принцип»;
- б) «Мистецький принцип»;
- в) «Літературні погляди»;

г) «Світоглядні орієнтири».

Ключ до тестових завдань

№ питання	Правильна відповідь
1	в
2	б
3	в
4	б
5	а
6	б
7	в
8	в
9	г
10	г
11	а
12	б
13	б
14	а
15	а

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf

Допоміжна

3. Братко В. «Падіння дому Ашерів» Едгара По – класичний зразок психологічної новели. *Всесвітня література та культура*. 2005. № 2. С. 34-37.

4. Калиниченко М. Второе поколение американских романтиков. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2009. № 2. С. 33-37.
5. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : збірник статей. Ніжин : ТОВ Аспект-поліграф, 2005. 172 с.
6. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2006. 440 с.
7. Ремньова А. Поезії Е. А. По в українських та російських перекладах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. Одеса, 2016. № 20. Т. 2. С. 144-146. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v20/part_2/44.pdf
8. Стріха М. Американський класик та українські перекладачі. По Е. Ельдorado : Поетичні твори. Тернопіль : Богдан, 2004. С. 7-11.
9. Тверітінова Т., Шовкопляс Г. Історія зарубіжної літератури ХІХ століття. Перша половина : доба романтизму. Київ, 2018. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24735/1/T_Tveritinova_Istor_zar_lit_2018_IF_KSL.pdf

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Модульний контроль (контрольна робота)

Мета контрольної роботи полягає у визначенні рівня знань студентів із курсу «Історія зарубіжної літератури (І пол. ХІХ ст.)», перевірці рівня їхньої літературної компетентності, сформованості умінь володіти фактичним матеріалом та навичками текстуального аналізу літературного твору.

Методичний коментар

У пропонованому пакеті контрольної роботи представлено різноманітні завдання (теоретичного, практичного та творчого характеру), які можуть бути покладені в основу 20 варіантів. Їх побудовано на матеріалі європейської й

американської літератур доби романтизму. Питання різних рівнів рівнозначні між собою за ступенем складності.

Завдання контрольної роботи побудовані таким чином, що відповідь на перше питання вимагатиме висвітлення відомостей про світовий літературний процес I пол. XIX ст., закономірності його перебігу в різних країнах, розкриття національної специфіки літератур.

Робота над другим завданням передбачає застосування вмінь і навичок аналізу й інтерпретації художнього тексту, умінь трактувати кожен твір у літературно-мистецькому, культурно-історичному контекстах.

Третє завдання має творчий характер і передбачає створення сенкану на запропоновану тему.

Завдання теоретичного характеру

1. Романтизм як напрям у зарубіжній літературі XIX ст.
2. Провідні тенденції літературного процесу I пол. XIX ст.
3. Дискусія митців I пол. XIX ст. з метафізичними концепціями XVIII ст., неприйняття підходів раціоналістичного тлумачення світу. Критика формалізованої класицистичної естетики.
4. Людина та соціокультурне середовище у творах письменників-романтиків.
5. Художня реалізація ідеї абсолютної свободи митця та творчості в доробку письменників I пол. XIX ст.
6. Естетика й поетика романтизму.
7. Соціально-історичні передумови виникнення німецького романтизму. Визначальні риси літературно-мистецького життя в Німеччині перших десятиліть XIX ст.
8. Жанрова система романтичної літератури Німеччини.
9. Ранній німецький романтизм. Діяльність ієнського гуртка.

- 10.Гейдельберзький гурток романтиків. Народно-фольклорне спрямування діяльності.
- 11.Гротескно-фантастична романтична течія. Ознаки. Представники.
- 12.Творчість поетів «озерної школи» в Англії. Естетичні позиції митців раннього англійського романтизму.
- 13.Ідейно-художній зміст літератури Англії I пол. XIX ст.
- 14.Вальтерскоттівська течія пізнього романтизму. Ознаки. Представники.
- 15.Байронічна течія. Ознаки. Представники.
- 16.Становлення романтизму у французькій літературі. Період Консульства і Першої імперії.
- 17.Принципи естетики й поезики французького романтизму в передмові до драми «Кромвель» В. Гюго.
- 18.Національні особливості польського романтизму.
- 19.Історичі умови розвитку романтизму в літературі США. Основні етапи, представники.
- 20.Жанрова система романтичної літератури США.

Завдання практичного характеру

- 1.Розкрийте особливості романтичного стилю Е. Гофмана.
- 2.Охарактеризуйте специфіку вираження романтичного двосвіття у творчості Е. Гофмана.
3. Розкрийте сутність «переродження» Цахеса (на матеріалі повісті-казки Е. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»). Зробіть висновки про роль фантастичних елементів у творі.
- 4.Потрактуйте поділ персонажів Е. Гофмана на філістерів та ентузіастів.
- 5.Розкрийте особливості художнього осмислення проблеми митець-суспільство у творчості Е. Гофмана.
6. Охарактеризуйте художні особливості збірки Г. Гейне «Книга пісень».
7. Назвіть провідні мотиви збірки Г. Гейне «Книга пісень».

8. Охарактеризуйте образ ліричного суб'єкта збірки Г. Гейне «Книга пісень».
9. Визначте композиційну своєрідність поеми Г. Гейне «Німеччина. Зимова казка».
10. Охарактеризуйте погляди на художню творчість, викладені в передмові до романтичного поетичного збірника «Ліричні балади» В. Вордсворта та С. Колріджа.
11. Визначте композиційну своєрідність поеми «Паломництво Чайльд Гарольда» Дж. Байрона.
12. На матеріалі поем Дж. Байрона («Мазепа», «Паломництво Чайльд Гарольда») визначте характерні риси байронічного героя.
13. Назвіть провідні мотиви та домінуючі настрої лірики Дж. Байрона. Розкрийте особливості втілення теми «світової скорботи» та втечі від дійсності в художньому доробку митця.
14. Розкрийте особливості осмислення історичних фактів у романі «Собор Паризької богоматері» В. Гюго.
15. Аргументуйте, що в передмові до драми «Кромвель» В. Гюго наявне заперечення класицизму як системи застарілих умовностей.
16. Охарактеризуйте еволюцію образу Квазімодо: від рабської покори до формування особистості (за романом «Собор Паризької богоматері» В. Гюго).
17. Розкрийте історію написання «Кримських сонетів» А. Міцкевича. Охарактеризуйте збірку як сонетний цикл.
18. Доведіть, що поему «Пісня про Гайавату» Г. Лонгфелло побудовано за законами героїчного епосу.
19. Визначте символічні образи творів «Ворон», «Дзвони», «Ельдорадо» Е. По. Охарактеризуйте їх роль у творах.
20. Розкрийте художні особливості детективів Е. По. Назвіть характерні ознаки творів цього жанру.

Завдання творчого спрямування

Створіть сенкан за одним із творів зарубіжної літератури.

Схема сенкану:

1. Тема (1 іменник).
2. Опис (2 прикметники).
3. Дія (3 дієслова).
4. Ставлення (фраза з 4 слів).
5. Узагальнення, підсумок, перефразування теми (1 слово)

Перелік творів:

1. Гофман Е. «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»;
2. Гофман Е. «Золотий горнець»;
3. Гофман Е. «Лускунчик або мишачий король»;
4. Гейне Г. «Задзвени із глибини...»;
5. Гейне Г. «Не знаю, що стало зо мною...»;
6. Гейне Г. «Коли розлучаються двоє...»;
7. Гейне Г. «Самотній кедр на стромині...»;
8. Байрон Дж. «Мазепа»;
9. Байрон Дж. «Паломництво Чайльд Гарольда»;
10. Байрон Дж. «Хотів би жити знов у горах...»;
11. Байрон Дж. «Мій дух як ніч...»;
12. Міцкевич А. «Світязь»;
13. Міцкевич А. «Пілігрим»;
14. Міцкевич А. «Гробниця Потоцької»;
15. Міцкевич А. «Могили гарему»;
16. По Е. «Ворон»;
17. По Е. «Дзвони»;
18. По Е. «Ельдорадо»;
19. По Е. «Аннабель Лі»;

20. По Е. «Падіння будинку Ашерів», «Золотий жук», «Вбивство на вулиці Морґ» (на вибір).

ПІДСУМКОВІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Романтизм у мистецтві постав як:

- а) реакція на обмеженість класицизму і раціоналістичність Просвітництва;
- б) протиставлення мистецьким засадам античності;
- в) художня форма правдивого змалювання дійсності;
- г) утвердження прагнення митця вибудовувати літературні твори на засадах розуму, заперечення проявів особистих почуттів.

2. Ознакою романтизму як художнього методу не є:

- а) відображення духовної своєрідності, індивідуальності кожної особистості;
- б) відтворення типових обставин із метою розкриття характеру персонажів;
- в) змалювання непересічних особистостей в незвичайних обставинах;
- г) увага до таких проявів життя людини як: руйнація ідеалів, стихійні внутрішні бунти та протести тощо.

3. Митці I пол. XIX ст. захоплено змальовували добу:

- а) Середньовіччя;
- б) Відродження;
- в) класицизму;
- г) античності.

4. Естетико-художніми ознаками гейдельберзького гуртка романтиків були:

- а) звернення до народно-фольклорних первнів;
- б) гротескно-фантастична образність;
- в) найтісніший зв'язок із філософією;
- г) громадсько-політичне звучання лірики.

5. Представником ієнського гуртка романтиків не був:

- а) Й. Фіхте;
- б) Новаліс;
- в) Ф. Шлегель;
- г) Г. Гейне.

6. Представником світу «ентузіастів» є персонаж із твору Е. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»:

- а) Бальтазар;
- б) Цахес;
- в) Панфутій;
- г) Мош Терпін.

7. Позначте твір, у передмові до якого В. Гюго висвітлив свої естетичні принципи:

- а) драма «Кромвель»;
- б) роман «Знедолені»;
- в) роман «Собор Паризької Богоматері»;
- г) п'єса «Ернані».

8. Позначте літературне поняття, визначенню якого Гюго відводить чільне місце в праці, яку критики назвали «маніфестом французького романтизму»:

- а) гротеск;
- б) метафора;
- в) сатира;
- г) гіпербола.

9. Персонажі роману «Собор Паризької Богоматері» зображені за допомогою:

- а) романтичної символізації;
- б) класицистичної точності;
- в) романтичної іронії;

г) реалістичної правдивості.

10. Назвіть автора твору, який закінчується рядками:

Зникають в потоці бурхливім
І човен, і хлопець з очей;
І все це своїм співом
Зробила Лорелей

- а) Г. Гейне;
- б) О. Пушкін;
- в) М. Лермонтов;
- г) А. Міцкевич.

11. Провідний настрій «Кримських сонетів» А. Міцкевича:

- а) замилювання красою природи Криму;
- б) туга за батьківщиною;
- в) надія на відновлення історичних пам'яток Криму;
- г) радість від передчуття майбутньої мандрівки.

12. Хто з митців створив гротесковий опис персонажа: «Те, що на перший погляд можна було цілком сприйняти за химерно скрючений цурпалок дерева, було не що інше, як потворний малюк якихось дві п'яді на зріст, що досі впоперек лежав у коробі, а тепер виліз і борсався та вурчав у траві. Голова в потвори глибоко запала між плечима, на спині виріс горб, як гарбуз, а зразу ж від грудей звисали тонкі, немов ліщинові палички, ноги, тож весь він був схожий на роздвоєну редьку»:

- а) Г. Гейне;
- б) Е. Гофман;
- в) М. Гоголь;
- г) Дж. Байрон.

13. Розділи «Страждання юності», «Ліричне інтермеццо», «Знову на батьківщині», «Північне море» є частинами збірки:

- а) «Єврейські мелодії» Г. Гейне;

- б) «Кримські сонети» А. Міцкевича;
- в) «Години дозвілля» Дж. Байрона;
- г) «Книга пісень» Г. Гейне.

14. В. Вордсворт і С. Колрідж (англійська література) видали разом:

- а) поему «Вечірня прогулянка»;
- б) баладу «Старий мореплавець»;
- в) романтичний поетичний збірник «Ліричні балади»;
- г) поему «Крістабель».

15. «Над поемою автор працював кілька років. Він розпочав її під час подорожі під враженням побаченого в Іспанії та Греції. Завершивши перші дві пісні в Англії, він видав їх у 1812 р. У Швейцарії в 1816 р. він написав третю пісню, в Італії в 1817 р. – четверту. Вони були видані відповідно в 1817 і 1818 рр. Між ранніми і пізнішими піснями суттєва відмінність. Дві останні пісні поеми особливо повно передають думки і почуття митця», – **сказано про твір:**

- а) «Мазепа» Дж. Байрона;
- б) «Пісня про Гайавату» Г. Лонгфелло;
- в) «Паломництво Чайльд Гарольда» Дж. Байрона;
- г) «Ворон» Е. По.

16. Перемога колоній у боротьбі за незалежність, аболіціоністський рух, прийняття Конституції 1787 р. і революційне проголошення республіканського устрою, друга успішна війна проти Англії 1812 р. - ознаки соціокультурного життя епохи розвитку романтизму в:

- а) Німеччині;
- б) Франції;
- в) США;
- г) Росії.

17. Зав'язкою роману «Айвенго» В. Скотта є:

- а) зустріч Еймера, Ісаака, Айвенго в будинку Седріка Сакса;
- б) суд над Ребеккою;

- в) вибір Ровени королевою кохання і краси;
- г) турнір в Ашбі.

18. Далог:

- Відпустіть мене! Я хочу врятуватися! Я не хочу вмирати!
- Віддай мені дитину! – сказала затворниця.
- Змиуйтеся! Змиуйтеся!
- Віддай мені дитину!

І знову дівчина впала, знесилена, з очима, які здавалися скляними, немов у мертвої.

- На жаль, – пролепетала вона, – ви шукаєте свою доньку, а я своїх батьків.

відбувається між:

- а) леді Ровеною та Ребекою;
- б) циганкою Есмеральдою та її матір'ю Гудулою;
- в) матір'ю крихітки Цахес та феєю;
- г) Мазепою та дружиною Яна-Каземира.

19. Яка з характеристик не стосується образу Гайавати («Пісня про Гайавату» Г. Лонгфелло)

- а) брат Венони;
- б) наречений Міннегаги;
- в) потомок Місяця і син західного Вітру;
- г) вождь племені оджибуеїв.

20. Рефреном «nevermore» в поемі Е. По «Крук» акцентовано на:

- а) невідворотності часу;
- б) дивовижній красі птаха;
- в) боязні ночі;
- г) внутрішніх переживаннях ліричного суб'єкта.

Ключ до тестів

№ питання	Правильна відповідь
1	а
2	б
3	а
4	а
5	г
6	а
7	а
8	а
9	а
10	а
11	б
12	б
13	г
14	в
15	в
16	в
17	а
18	б
19	а
20	а

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. Доля, що вирішує все: Гюго В. «Собор Паризької богоматері». *Зарубіжна література в школах України*. 2005. № 3. С. 6-9.
2. Артющенко К., Кретьова О. Тема краси та потворності у романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019»*. 2019, С. 523-524. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/3397/1/rodzinka_2_2019-523-524.pdf
3. Астаф'єв О. Творчість Адама Міцкевича у рецепції Івана Франка. *Київські полоністичні студії*. 2010. Т. XVI. С. 69-92. URL: file:///C:/Users/User/Pictures/kps_2010_16_10.pdf
4. Астаф'єв О. Творчість Тараса Шевченка та Адама Міцкевича як діалог культур. *Слово і час*. 2006. № 6 С. 7-15. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/171234/03-Astafyev.pdf?sequence=1>
5. Бажан М. Поезії. Поєми. Переклади. Київ : Дніпро, 1974. Т. 2. 440 с.
6. Баратова Т. Гюго Віктор. Собор Паризької Богоматері. *Зарубіжна література в школах України*. 2006. № 1. С. 96-102.
7. Білякович Л. Історичний жанр як теоретико-літературна проблема. *Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах*. 2017. № 35. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/11725/0>
8. Бодик О. Рецепція софійносп в романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005, С. 142-148. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/26334/1/Bodyk_142-148.pdf
9. Братко В. Інтегрований урок за циклом «Кримські сонети» Адама Міцкевича, 9 клас. *Зарубіжна література в школах України*. 2008. № 12. С. 24-27.

10. Братко В. «Падіння дому Ашерів» Едгара По – класичний зразок психологічної новели. *Всесвітня література та культура*. 2005. № 2. С. 34-37.
11. Братко В. «Українська» тема. Поема Джорджа Байрона «Мазепа», її історична основа та романтичний міф: риси романтичного героя в образі Мазепа. *Зарубіжна література в школах України*. 2007. № 8. С. 19-23.
12. Вечірко О. Художній світ «Кримських сонетів» Адама Міцкевича: методичний аспект. *Наукові записки ЦДПУ*. Серія : Філологічні науки. Кропивницький : Код, 2018. Випуск 165. С. 458-462.
13. Ганич Н. Віктор Гюго. «Собор Паризької Богоматері» : З практики вивчення романтичного історичного роману. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2003. № 2. С. 37-41
14. Гончарук Р. Емоційний концепт «angst» у творах Г. Гейне. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2019. № 43. Т. 5. С. 44-51. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_5/Filologi43_5.pdf#page=44
15. Горбонос О., Ващенко О. Україна як складова авторського світообразу поеми Дж. Г. Байрона «Мазепа»: синхронно-художній аспект. *Вісник Дніпропетровського Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Філологічні науки». 2013. № 2 (6). С. 113-117. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2013/2/15.pdf>
16. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – поч. XX ст. : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2009. 400 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Davydenko_Halyna/Istoriia_zarubizhnoi_literatury_KhIKh_-_pochatku_KhKh_stolittia.pdf
17. Дітькова С. Лорд Байрон – людина-легенда. *Зарубіжна література в школах України*. 2008. № 12. С. 5-9.
18. Зайцева П. Метатекст у структурі роману В. Скотта «Айвенго». *Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти*

дослідження і викладання іноземних мов і літератури : Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих учених (28 квітня 2015 р.). Маріуполь : МДУ, 2015. Частина II. С. 111-112. URL: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/2015/mariupolskij_molodizhnij_forum_2015_chastina_2.pdf

19. Калиниченко М. Второе поколение американских романтиков. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2009. № 2. С. 33-37.

20. Ковбасенко Ю. Адам Міцкевич, Олександр Пушкін, Тарас Шевченко: візія національної ідентичності, місце в літературному каноні. *TeKa Komisji Polsko-Ukraińskich Związków*. 2018. Р. 1-20. https://www.researchgate.net/profile/Yuri-Kovbasenko/publication/337908325_02_Kovbasenko_Yuriy_Adam_Mickevic_Oleksandr_Puskin_Taras_Sevcenko_vizia_nacionalnoi_identycznosti_misce_v_literaturnomu_kanoni/links/5df23aa5299bf10bc354d4d6/02

21. Левчук Т. Лірика Генріха Гейне в перекладах Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст*. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. 2009. Т. 8 (2). С. 263-276. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/241/217>

22. Лімборська С. Історія і доля людини : урок за романом В. Скотта «Айвенго». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2009. № 2. С. 12-13.

23. Лімборський І. Психологія героя романтизму і новела Гофмана «Золотий горнець». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2004. № 7. С. 43-45.

24. Мислителі німецького романтизму / упор. Л. Рудницький, О. Фешовець. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. 588 с.

25. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : збірник статей. Ніжин : ТОВ Аспект-поліграф, 2005. 172 с.
26. Наливайко Д. Поема «Мазепа» в контексті творчості Байрона і європейського романтизму. *Всесвітня література та культура*. 2006. № 6. С. 14-21.
27. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба романтизму : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с.
URL:
http://shron1.chtyvo.org.ua/Nalyvaiko_Dmytro_Serhiiovych/Zarubizhna_literatura_KhIKh_storichchia_Doba_romantyzmu.pdf
28. Ніколенко К. Генріх Гейне відомий і невідомий: монографія. Київ : Радуга, 2014. 104 с.
29. Ніколенко О., Мацапура В. Літературні епохи, напрями, течії. Київ : Педагогічна преса, 2014. 228 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Nicolenko.pdf>
30. Ніколенко О. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло : Посібник для вчителя. Харків : Ранок Веста, 2003. 176 с.
31. Павличко С. Байрон : нарис життя і творчості. Київ : Дніпро, 1989. 196 с.
32. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2006. 440 с.
33. Рева І. Функції іронії у поемі Дж. Г. Байрона «Паломництво Чайльда Гарольда». *Science and Education a New Dimension. Philology*. V(40), Issue: 144, 2017. С. 49-51. URL:
http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/i._a._rewa_functions_of_the_irony_in_the_poem_%C2%ABchilde_harold%E2%80%99s_pilgrimage%C2%BB_by_j._g._byron.pdf
34. Ремньова А. Поезії Е. А. По в українських та російських перекладах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. Одеса, 2016. № 20. Т. 2. С. 144-146. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v20/part_2/44.pdf

35. Рогозинський В. В. Гюго і його «кам'яна симфонія». *Всесвітня література та культура середніх навчальних закладах України*. 2001. № 3. С. 33-41.
36. Ружеви́ч Т. Зазира́ти до фанта́смагори́чного світу Е. Т. А. Го́фмана. *Вікно в світ*. 1999. № 3. С. 150-156.
37. Стрі́ха М. Аме́риканський класи́к та украї́нські пере́кладачі. По Е. Ельдо́радо : Поети́чні твори. Терно́піль : Богдан, 2004. С. 7-11.
38. Стрі́ха М. Наш Мі́цкевич. *Ки́ївська Русь*. 2007. Кн. 7(XVI). С. 125-134.
39. Тве́рітінова Т., Шо́вкоплас Г. Істо́рія зару́біжної літе́ратури XIX столі́ття. Пе́рша полови́на : доба рома́нтизму. Ки́їв, 2018. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24735/1/T_Tveritinoва_Istor_zar_lit_2018_IF_KSL.pdf
40. Усі зару́біжні пи́сьменни́ки / Упо́ряд. О. Міхі́льов та ін. Ха́рків : Торсі́нг плус, 2006. 384 с.
41. Ша́лагінов Б. Класи́ки і рома́нтики: Шту́дії з істо́рії німе́цької літе́ратури XVIII-XIX ст. Ки́їв : ВД «Ки́єво-Моги́лянська акаде́мія», 2013. 440 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shalahinov_Borys/Klasyky_i_romantyky_shtudii_z_i_storii_nimetskoj_literatury_XVIII-XIX_stolit.pdf?
42. Ша́лагінов Б. Розви́ваючи твора́чу уяву чита́ча: Моногра́фічний аналі́з вірша Ге́нріха Ге́йне «Лоре́лей». *Інозе́мні мови в на́вчальних за́кладах*. 2004. № 1. С. 109-112.
43. Ша́лагінов Б. Рома́нтичний сло́вник. До істо́рії поня́ть і термі́нів ра́ннього німе́цького рома́нтизму. Ки́їв : ВПЦ НаУКМА, 2010. 136 с.
44. Яре́менко Н., Коло́мієць Н. Істо́рія зару́біжної літе́ратури: Епо́ха Се́редніх ві́ків та Ві́дродже́ння. Кривий Рі́г, 2012. 184 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1890>